

Universiteit Antwerpen
Faculteit Sociale Wetenschappen

MASTERPROEF

Academiejaar 2021 – 2022

“U BENT EEN FLUTPOLITICUS, EEN PRUTSER: U KENT ER DUIDELIJK NIETS VAN!” – EEN EXPERIMENTELE STUDIE NAAR DE EFFECTEN VAN ONBESCHAAFDE COMMUNICATIE DOOR POLITICI OP POLITIEK VERTROUWEN EN OVERTUIGINGSKRACHT

Joren Van Nieuwenborgh

Master in de Politieke Communicatie

Promotor: dr. Julie Sevenans

Medebeoordelaar: Prof. dr. Knut De Swert

Masterproef voorgelegd met het oog op het behalen van de graad van
Master in de Politieke Communicatie

Studentnummer 20182937

Dankwoord

Deze masterproef vormt het sluitstuk van mijn opleiding politieke communicatie aan de UAntwerpen. Zonder de hulp van een aantal mensen had deze thesis nooit tot stand kunnen komen. Enkele woorden van dank zijn dan ook zeker op hun plaats.

Allereerst wil ik heel graag mijn promotor Julie Sevenans bedanken voor haar goeie feedback en boeiende inzichten. Zonder haar uitstekende begeleiding en kritische blik had deze masterproef nooit kunnen worden wat ze nu is. Bedankt!

Ten tweede verdienen ook Ward, Bartel en Jonathan een grote dankjewel. Dankzij deze drie fijne kerels kon ik het debat dat in deze thesis werd gebruikt, opnemen. Zonder hen geen debat, en zonder debat geen thesis. Dus: dikke merci!

Graag vermeld ik hier ook Patrick van Erkel. Hij ging nog een laatste keer doorheen de survey en gaf daarop een laatste keer feedback. Het maakte de vragenlijst een stuk beter.

Uiteindelijk hielp hij ook bij het uitsturen van de vragenlijst. Heel erg bedankt voor al die hulp!

Ten derde bedank ik ook graag mijn ouders en mijn zus. Bedankt om me tijdens de vier jaar hogere studies telkens te steunen en naar mij te luisteren wanneer dat nodig was. Jullie aandeel in deze thesis is waarschijnlijk groter dan jullie zelf denken.

Tot slot richt ik mij ook nog graag naar mijn vijf beste vrienden: Achilles, Jarno, Menno, Thomas en Ward. Een blijk van interesse doet wonderen. De woorden "hoe gaat het met je thesis" heb ik dan ook altijd enorm geapprecieerd. Ik weet dat ik altijd op jullie kan terugvallen. Jullie vriendschap is me enorm veel waard!

Abstract

These days, the political debate is often harsh. Politicians seem to not shy away from uncivil discourse. Previous research has shown that political incivility has a negative impact on political trust. The effect of political incivility on persuasion is more contested. Some research finds a positive effect (meaning that persuasion increases), others find a negative effect (persuasion decreases) while others find no effect. However, what is not yet known is whether the effects of political incivility on political trust and persuasion differ for people who agree with the opinion of a politician who is uncivil, in comparison with people who do not agree with this politician. This study seeks to bypass this gap. Therefore, an experimental design with 630 respondents was carried out. The participants heard either a civil or an uncivil debate between two politicians about road pricing. The results show that there is no significant difference for people who agree or who do not agree with the opinion of the uncivil politician. Both persuasion and political trust were not significantly higher or lower for people who agreed with the opinion of an uncivil politician. Further, this study confirmed previous research: both political trust in, and persuasiveness of uncivil politicians is lower than political trust in, and persuasiveness of civil politicians.

Keywords: political incivility, political trust, persuasion, experimental design, political discourse, political debate

Inhoud

Dankwoord	2
Abstract	3
Lijst met tabellen en figuren	5
1 Inleiding.....	7
2 Literatuurstudie	9
2.1 Conceptualisering	9
2.1.1 Politiek vertrouwen.....	9
2.1.2 Onbeschaafde communicatie	11
2.1.3 Overtuigingskracht	14
2.2 Effecten van onbeschaafde communicatie	15
2.2.1 Effecten van onbeschaafde communicatie op politiek vertrouwen.....	15
2.2.2 Effecten van onbeschaafde communicatie op overtuigingskracht.....	23
3 Data en methode	27
3.1 Manipulaties.....	31
3.1.1 Manipulation check.....	35
4 Resultaten	35
4.1 Verklaring standpunt op rekeningrijden	36
4.2 Effecten van onbeschaafde communicatie op politiek vertrouwen (I).....	39
4.2.1 Vertrouwen in mr. Verlaeken (I)	39
4.2.2 Vertrouwen in mr. Denauw (I)	41
4.2.3 Vertrouwen in instellingen.....	43
4.3 Effect van onbeschaafde communicatie op overtuigingskracht (I).....	44
4.3.1 Overtuigingskracht van mr. Verlaeken (I)	44
4.3.2 Overtuigingskracht van mr. Denauw (I)	46
4.4 Effecten van onbeschaafde communicatie op politiek vertrouwen (II).....	47

4.4.1	Vertrouwen in mr. Verlaeken (II)	48
4.4.2	Vertrouwen in mr. Denauw (II)	50
4.5	Effect van onbeschaafde communicatie op overtuigingskracht (II).....	52
4.5.1	Overtuigingskracht van mr. Verlaeken (II)	53
4.5.2	Overtuigingskracht van mr. Denauw (II)	55
5	Discussie en conclusie.....	57
6	Bibliografie	65
7	Bijlagen.....	70
7.1	Bijlage 1: verdeling respondenten.....	70
7.2	Bijlage 2: vragenlijst.....	70
7.3	Bijlage 3: Stimulusmateriaal	75
7.4	Bijlage 4: manipulation check.....	75
7.4.1	Manipulation check 1	75
7.4.2	Manipulation check 2	75
7.5	Bijlage 5: betrouwbaarheid schalen (Cronbach's alpha).....	76
7.6	Bijlage 6: verklaring op eer	77

Lijst met tabellen en figuren

Tabel 1:	Lijst van Belangrijkste Bestaand Onderzoek rond <i>Incivility</i>	17
Tabel 2:	Verdeling Steekproef naar Geslacht.....	36
Tabel 3:	Regressieanalyse naar Standpunt op Rekeningrijden	38
Tabel 4:	Regressieanalyse naar Vertrouwen in mr. Verlaeken	40
Tabel 5:	Regressieanalyse naar Vertrouwen in mr. Denauw	42
Tabel 6:	Regressieanalyse naar Vertrouwen in Politieke Instellingen	43
Tabel 7:	Regressieanalyse naar Overtuigingskracht van mr. Verlaeken	45
Tabel 8:	Regressieanalyse naar Overtuigingskracht van mr. Denauw	46
Tabel 9:	Regressieanalyse naar Vertrouwen in mr. Verlaeken Zonder Interactieterm (model 1) en met Interactieterm (model 2)	49

Tabel 10: Regressieanalyse naar Vertrouwen in mr. Denauw Zonder Interactieterm (model 1) en met Interactieterm (model 2)	51
Tabel 11: Regressieanalyse naar Overtuigingskracht van mr. Verlaeken Zonder Interactieterm (model 1) en met Interactieterm (model 2).....	53
Tabel 12: Regressieanalyse naar Overtuigingskracht van mr. Denauw Zonder Interactieterm (model 1) en met Interactieterm (model 2).....	55
Figuur 1: Leeftijdsverdeling in Steekproef	36
Figuur 2: Grafische Weergave Interactie-effect.....	48
Figuur 3: Grafische Weergave Interactie-effect (toegepast)	48

1 Inleiding

“If I had to box somebody, I think probably my easiest fight would be Joe Biden. Because I think he’d go down very, very quickly (...) I think Biden would go down within the first few seconds” (voor het audiofragment hiervan: zie de website van Het Nieuwsblad (10 september 2021)). Het is een uitspraak van de voormalige president van de Verenigde Staten Donald Trump over de huidige president Joe Biden (of *Sleepy Joe* zoals Trump Biden soms noemt). De toon is duidelijk: een sneer naar president Biden, zonder veel inhoud. Joe Biden is niet de enige die met het onbeschaafd taalgebruik van Trump te maken kreeg. Ook Trumps tegenstander in de race naar het Witte Huis in 2016, Hilary Clinton, kreeg de wind van voren van Trump en werd onder andere *Crooked Hilary* en *Nasty Woman* genoemd (voor een indrukwekkende lijst van alle schofferingen door Trump op Twitter tussen 2015 en 2021: zie Qualy (2021) in The New York Times).

Naast Trump zijn er nog verscheidene andere politieke zwaargewichten die een onbeschaafd discours niet schuwen. Onder andere Jair Bolsonaro in Brazilië, Nigel Farage tijdens de Brexit-campagne in het Verenigd Koninkrijk en Rodrigo Duterte in de Filipijnen (Goovaerts & Marien, 2020).

Ook onderzoek naar de Italiaanse verkiezingen van 2018 toonde aan dat onbeschaafd taalgebruik veelvuldig wordt gebruikt door politici. 39% van de posts op sociale media van politici was tijdens de electorale campagne onbeschaafd. Wanneer het om gepolariseerde issues ging, was zelfs meer dan de helft van de posts (55%) onbeschaafd (Rega & Marchetti, 2021).

Over de harde toon van het politieke debat bestaat al langer dan vandaag ongerustheid. Al in 1996 maakte Judith Rodin zich zorgen over de verruwing van het politieke debat. Volgens haar wordt het hele leven, en dus ook het politieke leven, gedomineerd door *incivility*. Dat is een kwalijke situatie. Onbeschaafde communicatie door politici kan immers gezien worden als een van de redenen waarom burgers negatieve attitudes hebben ten aanzien van politici en politieke instellingen (zie o.a. Durr et al., 1997; Goovaerts & Marien, 2020; Hibbing & Theiss-Morse, 1995).

Het hoeft dan ook niet te verbazen dat er vanuit verschillende hoeken, zowel politieke als niet-politieke hoek, de vraag klinkt om het debat op een meer beschaafde manier te laten

verlopen. Een voorbeeld hiervan is Barack Obama zijn pleidooi tijdens de *primaries* in 2016 (Obama, 2016), maar ook burgers die in een brief naar de redactie van *The New York Times* pleiten voor meer beschaafde debatten (Johnson, 2016). Surveys tonen dan ook aan dat burgers denken dat onbeschaafdheid in de politiek een weidverspreid fenomeen is (Montanaro, 2018) en dat het niet past in een politieke context (Fridkin & Kenney, 2011). Bovendien ziet men het ook als een belangrijk probleem in politiek (PRRI, 2010). Vanuit maatschappelijk oogpunt is het dan ook belangrijk om te onderzoeken welke effecten onbeschaafdheid in de politieke arena zou hebben.

Eén specifieke bezorgdheid is dat onbeschaafde communicatie een negatief effect zou hebben op politiek vertrouwen. Verschillende onderzoeken tonen immers aan dat het gebruik van een onbeschaafd discours door politici leidt tot een lager vertrouwen in politiek door burgers (zie bijvoorbeeld Fridkin en Kenney (2011), Mutz en Reeves (2005), Forgette en Morris (2006) Goovaerts en Marien (2020), Mölders en Van Quaquebeke (2017)).

Over de overtuigingskracht van onbeschaafde politieke boodschappen is de literatuur dan weer minder eenduidig (en ook minder uitgebreid onderzocht). Sommige studies vinden een negatief effect van onbeschaafde taal op overtuigingskracht (zie bijvoorbeeld Scherer en Sagarin (2006)), anderen vinden dan weer een positief effect (zie bijvoorbeeld Goovaerts en Marien (2020)). Nog andere studies vinden dan weer helemaal geen effect (zie bijvoorbeeld ook Goovaerts en Marien (2020)).

Wat we in dat verband nog niet weten, is of en hoe dat effect van onbeschaafde communicatie op politiek vertrouwen of overtuigingskracht afhangt van de inhoud van de boodschap. Het lijkt aannemelijk om te veronderstellen dat de inhoud van de boodschap een invloed heeft op het vertrouwen in politiek en de overtuigingskracht van een boodschap. Wanneer iemand akkoord gaat met de inhoud van de communicatie die een politicus op een onbeschaafde manier brengt, is het effect op het vertrouwen in politiek dan nog steeds negatief? En wat is het effect dan op de overtuigingskracht van een onbeschaafde politicus? We zouden kunnen veronderstellen dat het effect dan misschien wel wegebt, dat de daling in vertrouwen bijvoorbeeld vermindert. Immers, hoe kunnen we anders verklaren dat een politicus als Donald Trump, ondanks zijn taalgebruik, het vertrouwen van zijn volgers niet lijkt te verliezen en nog steeds populair is?

Deze studie probeert die twee gaten in te vullen. Hoe verschilt het politiek vertrouwen en de gepercipieerde overtuigingskracht van mensen na het beluisteren van een debat tussen twee politieke kandidaten wanneer ze onbeschaafd zijn (of een van beide onbeschaafd is)? En verschilt dat effect voor mensen die het eens dan wel oneens zijn met een onbeschaafde politicus? De onderzoeksvraag luidt dan ook: welke effecten (op politiek vertrouwen en overtuigingskracht) hebben onbeschaafde boodschappen door politici op burgers, wanneer burgers het respectievelijk eens of oneens zijn met het standpunt van de politicus?

Om die onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden, zal er gebruik worden gemaakt van een surveyexperiment. De gebruikte methodologie wordt verder toegelicht in het methodenhoofdstuk van deze paper.

De opbouw van deze thesis ziet er als volgt uit. Eerst zullen de belangrijkste concepten verder geduid worden in de conceptualisering. Daarna zal er dieper worden ingegaan op de bestaande literatuur over de effecten van onbeschaafde communicatie op politiek vertrouwen en overtuigingskracht. Vervolgens zal de gebruikte methode worden uiteengezet. In de resultatensectie zullen de gevonden resultaten worden weergegeven waarna ze in het discussie- en conclusiegedeelte verder geduid zullen worden. Daaruit zal blijken dat onbeschaafdheid geen goede strategie is voor politici en dat onbeschaafde politici als Donald Trump eerder verkozen raken *ondanks* hun onbeschaafdheid. Onbeschaafdheid lijkt dus geen strategie om verkozen te raken.

2 Literatuurstudie

2.1 Conceptualisering

Voor een goed begrip van deze thesis is het van belang om enkele centrale concepten in deze paper te duiden. Meer bepaald zullen de concepten ‘politiek vertrouwen’, ‘onbeschaafde (of *uncivil*) communicatie’ en ‘overtuigingskracht’ hieronder afgebakend worden.

2.1.1 Politiek vertrouwen

Levi en Stoker (2000) stellen dat er binnen de literatuur een consensus bestaat over wat vertrouwen betekent (en dus niet per se *politiek* vertrouwen). Ten eerste is vertrouwen relationeel en maar zelden onvoorwaardelijk. Vertrouwen impliceert immers dat iemand zich kwetsbaar opstelt richting iemand anders (vandaar relationeel) waarbij die relatie vaak

voorwaardelijke is: wanneer het vertrouwen wordt geschonden houdt de relatie op te bestaan (Levi & Stoker, 2000); er is dan ook steeds het risico op bedrog (Citrin & Stoker, 2018).

Verder kan vertrouwen op twee manieren geïnterpreteerd worden: dichotoom of gradueel. Iemand kan iets of iemand vertrouwen of niet vertrouwen; maar iemand kan ook iets of iemand in meer of mindere mate vertrouwen (Levi & Stoker, 2000). Ten slotte veronderstelt vertrouwen ook een actie van een individu. Wantrouwen zet bijvoorbeeld aan tot waakzaamheid en controle van een relatie, en mogelijks ook tot het stopzetten van een relatie. Bij vertrouwen is er dan weer sprake van een overtuiging van betrouwbaarheid en daaraan gekoppeld gedrag (Levi & Stoker, 2000).

Binnen deze thesis staat het concept vertrouwen echter niet centraal, maar wel het concept politiek vertrouwen. Het is dan ook van belang om te kijken welke invulling dat sub-concept krijgt in de literatuur.

Politiek vertrouwen kan daarbij dus gezien worden als een sub-concept van het concept vertrouwen dat hierboven wordt gedefinieerd. Politiek vertrouwen onderscheidt zich van vertrouwen doordat politiek vertrouwen specifiek ingaat op politieke actoren en/of instellingen. Het is het oordeel van een individu over een specifieke politieke actor of instelling (bijvoorbeeld regeringen, politieke partijen) (Levi & Stoker, 2000). Uit onderstaande conceptualisering blijkt dan ook dat er binnen de literatuur geen eensgezindheid is of politiek vertrouwen specifiek op actoren of instellingen slaat. Beide invalshoeken worden door elkaar gebruikt.

Bauer en Fatke (2014) bouwen voort op de brede redenering van Levi en Stoker (2012) (zie hierboven) en stellen dat politiek vertrouwen kan gedefinieerd worden als “de verwachting van een individu dat een politieke actor in zijn of haar belangen zal handelen” (p. 51). Ook hier is dus duidelijk een focus op de politieke actoren (net zoals bij Levi & Stoker, 2000).

Miller en Listhaug (1990) en Hetherington (1998) geven beiden ongeveer dezelfde betekenis aan het concept politiek vertrouwen. Zo kan politiek vertrouwen volgens Hetherington (1998) verstaan worden als “a basic evaluative orientation toward the government founded on how well the government is operating according to people’s normative expectations” (p. 791). Miller en Listhaug (1990) gebruiken dezelfde definitie; alhoewel ze niet letterlijk

overeenkomt, is ze inhoudelijk wel gelijklopend: “It [politiek vertrouwen] reflects evaluations of whether or not political authorities and institutions are performing in accordance with the normative expectations of the public” (p. 358).

Meer recent onderzoek door Turper en Aarts (2017) wijzen in hun invulling van het concept politiek vertrouwen dat het een vorm van vertrouwen is dat het niveau van vertrouwen in overheidsinstellingen aangeeft. Het is het vertrouwen en geloof in het correct handelen van de politieke instellingen. Bovendien geeft het niveau van politiek vertrouwen volgens Turper en Aarts (2017) een goed beeld van de politieke legitimiteit. De definitie, ten slotte, van Easton (1965) ziet er op het eerste gezicht wat simplistisch uit, maar lijkt in het licht van wat hierboven reeds beschreven staat wel te vatten wat politiek vertrouwen betekent. Volgens hem is politiek vertrouwen niets meer of minder dan de steun die een politiek systeem krijgt van de burgers.

Politiek vertrouwen wordt gezien als een essentieel onderdeel van de *civic culture*. Die *civic culture* is volgens de klassieke politicologen Verba en Almond (1963) cruciaal voor het goed functioneren van een democratie. Er kan dus ook gesteld worden dat ook vertrouwen in de politiek belangrijk is in het functioneren van een democratie. Ook andere auteurs menen dat politiek vertrouwen belangrijk is voor het functioneren van een democratie. Zo stellen Van der Meer en Dekker (2011) dat politiek vertrouwen “de lijm is die het systeem samen houdt en het de olie is die de politieke machine smeert” (p. 95).

In deze paper zal er zowel naar het vertrouwen in politieke instellingen als naar het vertrouwen in politieke actoren gepeild worden. Ook hier wordt er dus, net als in de bestaande literatuur, onderscheid gemaakt tussen de beide invalshoeken van politiek vertrouwen.

2.1.2 Onbeschaafde communicatie

In deze studie kijken we hoe politiek vertrouwen beïnvloed wordt door onbeschaafde communicatie. Daarom is het ook van belang om dat concept te duiden. Het concept ‘onbeschaafde communicatie’ zal dan ook in deze sectie geconceptualiseerd worden.

Verscheidene auteurs halen aan dat het politiek discours meer en meer onbeschaafd wordt waarbij politici scherpe argumenten gebruiken en mekaar op een onbeschaafde manier aanvallen (Brooks & Geer, 2007; Mutz, 2006; Sobieraj & Berry, 2011). Bovendien lijkt er ook

consensus te bestaan over het feit dat onbeschaafde communicatie vandaag de dag
wijdverspreid is in de politieke wereld (zie bijvoorbeeld Dodd & Schraufnagel, 2013; Sobieraj
& Berry, 2011; Strachan & Wolf, 2012).

Volgens Geer (2006) kan onbeschaafde communicatie gezien worden als een dimensie van
het bredere concept *negative campaigning*. *Negative campaigning* wordt door de meeste
studies beschreven als 'het aanvallen' van een politieke tegenstander. Hoewel verschillende
auteurs ook verschillende definities van het concept *negative campaigning* hanteren, is het
aanvallen van een politieke tegenstander in de meerderheid van de gevallen een aspect van
negative campaigning (Geer, 2006).

Binnen de literatuur wordt er meer en meer afstand genomen van het bestuderen van het
concept *negative campaigning*. Vandaag wordt er meer en meer gekeken naar de
verschillende vormen van *negative campaigning* (Hopmann et al., 2018). Eén vorm van
negative campaigning is dus onbeschaafde communicatie (Geer, 2006), waar in deze studie
wordt op ingegaan.

Onbeschaafde communicatie wordt daarbij vaak gezien in functie van de toon van een
boodschap. Daarbij gaat het om het taalgebruik van een persoon (bijvoorbeeld het gebruik
van een vulgair en schunnig discours, spot, schelden en beledigen (Sydnor, 2018), kleineren
of vernederen, emotioneel taalgebruik en ideologisch extreme taal (Sobieraj & Berry, 2011)).

Binnen de literatuur wordt *incivility* soms ook op een andere manier geïnterpreteerd,
alhoewel volgende interpretatie wel gecontesteerd is in zowel de brede wetenschappelijke
literatuur als in de perceptie van burgers. In die gecontesteerde interpretatie wordt *incivility*
opgevat in termen van de inhoud van een communicatie. Het gaat daarbij dus om de inhoud
van de boodschap die onbeschaafd is (Sydnor, 2018) (cfr. daarnet de toon, waarbij het meer
gaat om 'de verpakking', de manier waarop iets wordt gezegd). Wanneer onbeschaafdheid
wordt gezien als de inhoud van een boodschap, dan is die boodschap *uncivil* als de focus in
de communicatie inhoudelijk op het gebruik van op identiteit gebaseerde beledigingen en
laster ligt, en op het oproepen van een antidemocratisch gevoel ligt (Sydnor, 2018).

Beide invullingen staan in zekere zin tegenover elkaar. Wanneer iemand *incivility* op een
inhoudelijke manier interpreteert, dan zijn onder andere sarcasme, onderbrekingen en
roepen wel onbeleefd, maar niet onbeschaafd. Aan de inhoud van de boodschap wordt hier

immers niet geraakt. Wanneer iemand *incivility* echter als een manier van communiceren ziet (als een toon dus), dan zijn zulke zaken wel onbeschaafd (alsook onbeleefd) (Sydnor, 2018). Onbeschaafdheid is dan immers een “onnodige onrespectvolle toon” (Coe et al., 2014, p. 660) of “grofheid in de politieke arena” (Stryker et al., 2016, p. 4). Brooks en Geer (2007) menen daarbij dat de belangrijkste kenmerken van politieke onbeschaafdheid beledigende taal en schelden zijn.

Waar bovenstaande auteurs enkel spreken over verbale communicatie, stelt Mutz (2015) dat onbeschaafde communicatie zich niet beperkt tot het verbale en dat onbeschaafdheid zowel verbaal als non-verbaal kan zijn, ook in politieke context. Naast een verbale onbeschaafde toon kan volgens haar een toon ook non-verbaal onbeschaafd zijn. Voor Mutz (2015) is beschaafde communicatie een interactie waarbij de deelnemers elkaars positieve publieke zelfbeeld in stand proberen te houden. Wanneer een interactie daarentegen op een onbeschaafde manier verloopt, gebeurt dat niet. Op die manier valt bijvoorbeeld iemand negeren onder onbeschaafde communicatie, al zijn daar uiteraard geen woorden voor nodig. (On)beschaafde communicatie is voor Mutz (2015) dan ook een kenmerk van de stijl van interactie en niet zo zeer hetgeen iemand inhoudelijk zegt.

Verder is het belangrijk om onbeschaafdheid niet te verwarren met negativiteit, wat in een alledaags gesprek over politiek soms misschien wel gebeurt. Het is bijvoorbeeld mogelijk om iets positiefs te zeggen, maar toch onbeschaafd te zijn (bijvoorbeeld wanneer iemand op een overdreven manier opschept over de prestaties van iemand anders met als doel die ander gezichtsverlies te bezorgen, is die persoon positief in zijn taalgebruik, maar kan dat wel gezien worden als *uncivil*) (Mutz, 2015). Brooks en Geer (2007) stellen dan weer dat positieve statements per definitie *civil* zijn (en dus ook, in tegenstelling tot wat Mutz (2015) beweert, nooit *uncivil* kunnen zijn). Daarnaast is het uiteraard ook mogelijk om negatieve statements te maken op een beschaafde manier (Mutz, 2015).

Gezien onderzoek van Shea et al. (2010) en Weber Shandwick et al. (2013) uitwijst dat burgers onbeschaafde communicatie in 3/4^e van de gevallen interpreteren als een toon, een retorische stijl, zal ook die invalshoek in deze thesis gebruikt worden.

Volgens Sydnor (2018) kan er op basis van de bevindingen van Shea et al. (2010) en Weber Shandwick et al. (2013) een continuüm van onbeschaafdheid worden opgesteld, waarbij

beschaafde taal aan het ene uiteinde staat, en sterk onbeschaafde taal (zoals bijvoorbeeld racistische beledigingen en schunnig taalgebruik) aan het andere uiteinde staat. Daartussen staat gemiddelde onbeschaafdheid (zoals bijvoorbeeld sarcasme en rollen met de ogen).

2.1.3 Overtuigingskracht

Ook het concept overtuigingskracht verdient een verdere uitdieping, gezien het centraal staat in deze paper. Mutz et al. (1996) stellen dat overtuigen het hart van de politiek is. Politiek draait voor hen om het overtuigen van mensen. Ook Cobb en Kuklinski (1997) en Demirdöğen (2010) menen dat het overtuigen van mensen een van de belangrijkste aspecten van politiek is. Daarbij moeten “de minderheden van vandaag de meerderheden van morgen worden” (p. 1). Uiteindelijk komt volgens Mutz et al. (1996) alles in politiek uiteindelijk neer op het overtuigen van mensen.

Er zijn binnen de literatuur veel definities over wat ‘overtuiging’ nu precies inhoudt. Deze definities zien er vaak anders uit maar zijn inhoudelijk zeer gelijklopend (Cameron, 2009). Veel auteurs menen dat mensen overtuigen gaat over het bewust proberen veranderen van de gedachten of de gedragingen van de ontvanger van een boodschap (Bettinghaus & Cody, 1994).

De brede definitie van Miller (1980) stelt dat *persuasion* drie zaken inhoudt. Iemand overtuigen begint in eerste instantie bij de ontvanger zelf. Voordat iemand is blootgesteld aan een nieuwe stimulus kan er nog geen attitude ten aanzien van die stimulus bestaan. Het eerste wat gebeurt als er iemand wordt blootgesteld aan een nieuwe stimulus is dus het creëren van een attitude. Wanneer iemand bijvoorbeeld nog nooit een (onbeschaafd) debat over een bepaald issue heeft gehoord, zal die persoon tijdens (of pas na) het debat een attitude vormen. Dat kan een andere attitude zijn dan dat de zender van de boodschap wil. Deze persoon zal dus in dat geval door de zender overtuigd moeten worden.

Wanneer mensen wel al een attitude hebben ten aanzien van een stimulus, kan er volgens Miller (1980) sprake zijn van *response reinforcing* in zijn model van overtuiging. Wanneer iemand al een attitude heeft, kan die door de stimulus dus versterkt worden in zijn of haar attitude.

Ten derde, *response changing*, het uiteindelijke doel van overtuiging, is het laatste aspect in Miller (1980) zijn benadering van overtuiging. Wanneer iemand een andere attitude

aanneemt na de stimulus dan de zender wil (en die uiteindelijk eventueel ook nog wordt *reinforced*), is het voor de zender zaak om de attitude te veranderen. Dat is, zoals eerder gesteld, immers het uiteindelijke doel: de waarden, attitudes, intenties of gedragingen van de ontvanger veranderen (Bettinghaus & Cody, 1994).

Om die verandering teweeg te brengen, bestaan er in de literatuur verschillende modellen (zie Cameron (2009) voor een overzicht van 15 vaak-geciteerde *persuasion models*). In deze paper zullen er twee van die (klassieke) modellen gebruikt worden om de hypothesen op te bouwen: de cognitieve dissonantietheorie van Festinger (1962) en het *elaboration likelihood model* van Petty en Cacioppo (1986). Deze modellen zullen (in functie van dit onderzoek) later in deze paper besproken worden wanneer de hypothesen worden uitgebouwd.

2.2 Effecten van onbeschaafde communicatie

2.2.1 Effecten van onbeschaafde communicatie op politiek vertrouwen

Vertrouwen in het politieke bestel is cruciaal. Onderzoek toont aan dat mensen met een hoger vertrouwen in politiek meer geneigd zijn om de geldende wetten na te leven (Marien & Hooghe, 2011). Ook Bauer en Fatke (2014) stellen dat politiek vertrouwen cruciaal is voor het goed functioneren van het politiek systeem. Wanneer onbeschaafde communicatie zou bijdragen tot een verlaging van het politiek vertrouwen is dat dus geen goede zaak.

Binnen de literatuur is er al heel wat onderzoek verricht naar onbeschaafde communicatie. Dat soort onderzoek gebeurt typisch via experimenten (zie bijvoorbeeld Mutz en Reeves (2005), Forgette en Morris (2006), Goovaerts en Marien (2020), Mölders en Van Quaquebeke (2017)). Bij zulke experimenten worden de respondenten opgedeeld in twee of meerdere groepen die verschillende stimuli krijgen. Wanneer het te bestuderen onderwerp 'onbeschaafde communicatie' is, krijgt één groep een beschaafde boodschap te horen/lezen (afhankelijk van hoe het onderzoek er precies uitziet) en een andere groep (of meerdere groepen) een boodschap die, overheen de verschillende groepen eventueel in meer of mindere mate, onbeschaafd is. Op die manier kan er worden vastgesteld of onbeschaafde communicatie een invloed heeft op allerlei te verklaren variabelen (zoals bijvoorbeeld politiek vertrouwen en de overtuigingskracht van een boodschap). Die variabelen worden immers na de blootstelling aan de boodschap in de verschillende groepen opgemeten.

Hieronder worden de belangrijkste bestaande experimentele studies voor deze thesis in een tabel weergegeven. Op deze manier wordt er meteen een duidelijk beeld geschetst hoe de invloed van onbeschaafde communicatie op politiek vertrouwen eruit ziet.

Tabel 1

Lijst van Belangrijkste Bestaand Onderzoek rond Incivility

Relevante kenmerken	Fridkin en Kenney (2011)	Mutz en Reeves (2005)	Forgette en Morris (2006)	Goovaerts en Marien (2020)	Mölders en Van Quaquebeke (2017)	Brooks en Geer (2007)	Skytte (2021)
Plaats van onderzoek	Verenigde Staten	Verenigde Staten	Verenigde Staten	België	Duitsland	Verenigde Staten	Verenigde Staten
Onafhankelijke variabele(n)	Het type communicatie: beschaafd of onbeschaafd + in meer of mindere mate relevant zijn voor de ontvanger	Het type communicatie: beschaafd of onbeschaafd televisiedebat	Het type communicatie: beschaafd of onbeschaafd televisiedebat	Het type communicatie: beschaafd of onbeschaafd	Het type communicatie: respectvol vs. onrespectvol + De mate waarin mensen de politicus als prototypisch zien	Het type communicatie: beschaafd of onbeschaafd	Het type communicatie: beschaafd of onbeschaafd + in meer of mindere mate een gepolariseerd issue
Afhankelijke variabele(n)	De evaluatie van de politieke kandidaat	Vertrouwen in politiek (individuele politicus en systeem)	Vertrouwen in politiek (systeem)	Vertrouwen in politiek (individuele politicus en systeem)	Vertrouwen in politiek (systeem)	Vertrouwen in politiek (systeem)	Vertrouwen in politiek (in individuele politici: leden van het Congres)
Type experimentele stimulus	Geschreven politieke advertentie	Audiovisuele stimulus	Audiovisuele stimulus	Twee experimenten: auditieve stimulus (debat tussen twee politici) en geschreven stimulus (uitgeschreven debat tussen twee politici)	Geschreven stimulus (tekst waarin een politicus (in meerdere of mindere mate prototypisch en onrespectvol) aan het woord is)	Campagneboodschappen	Geschreven stimulus (informatie over een issue waarrond bepaalde Congresleden werken). De mate van <i>incivility</i> en <i>issue polarization</i> worden beschreven
Effect <i>incivility</i> op politiek vertrouwen	Negatief effect (het effect is het sterkst voor mensen die een lage tolerantie hebben voor 'agressieve' politiek)	Negatief effect (een tijdje na de experimentele blootstelling neemt het effect af)	Negatief effect	Experiment 1 (audio): negatief effect op vertrouwen (in politieke kandidaat, zeer minieme <i>spill-over</i> naar politiek systeem); Experiment 2: negatief effect op vertrouwen (in politieke kandidaat, geen significant effect op politiek systeem)	Negatief effect op vertrouwen in politiek systeem (sterker effect wanneer politicus als meer prototypisch wordt gepercipieerd)	Geen significant verband	Negatief effect (effect is sterker wanneer de mate van <i>incivility</i> hoger is)

Uit bovenstaande tabel valt meteen op dat de invloed van onbeschaafde communicatie negatief lijkt te zijn. Daarbij moet er wel een onderscheid gemaakt worden tussen een negatieve invloed op een individuele politicus en een negatieve invloed op het hele politieke systeem. Het kan immers zijn dat het vertrouwen van mensen in de individuele politicus (die onbeschaafd is in zijn of haar taalgebruik) daalt, maar dat het vertrouwen in het politieke systeem niet wordt aangetast (alhoewel bijvoorbeeld Goovaerts en Marien (2020) wel een minieme *spill over* vinden naar het politiek systeem (zie later)). In wat volgt zal er dieper worden ingegaan op de voornaamste bestaande literatuur rond onbeschaafde politieke communicatie en de invloed ervan op politiek vertrouwen.

Een veel geciteerd Amerikaans onderzoek van Mutz en Reeves (2005), specifiek naar de invloed van onbeschaafdheid op politiek vertrouwen van burgers, wijst vooral op een negatief effect. Zo zou onbeschaafde communicatie in een televisiedebat het vertrouwen van burgers in zowel de individuele politicus (die *uncivil* is in zijn of haar taalgebruik) als in de politiek in het algemeen doen afnemen (in vergelijking met een televisiedebat dat op een beschaafde manier verloopt). Gelijkaardig onderzoek uit dezelfde tijdsgeslacht van Forgette en Morris (2006) toont dezelfde resultaten: wanneer respondenten een onbeschaafd televisiedebat te zien krijgen is hun vertrouwen in de politiek lager dan wanneer ze een beschaafd debat te zien krijgen.

Er kan hierbij gesproken worden van een merkwaardige paradox. Het onbeschaafde taalgebruik wordt door de kijkers van het debat als attractief gezien, maar tegelijkertijd heeft het wel een negatief effect: het doet het vertrouwen in politiek afnemen (Mutz & Reeves, 2005). Maisel (2012) stelt dat mensen het 'leuk' vinden wanneer politici het debat op een schunnige manier voeren. Mutz en Reeves (2005) bouwen een theoretisch verklaring voor deze paradox. Binnen de psychologie wordt gesteld dat agressiviteit de aandacht trekt (Bradley, 2000). Op die manier kan dan ook agressiviteit in het politieke debat de aandacht van burgers trekken. De televisiezenders hebben er dan ook baat bij om debatten op een onbeschaafde manier te laten verlopen: op die manier zijn televisiezenders in staat om meer kijkers naar hun zender te lokken. Wanneer alle televisiedebatten beschaafd verlopen, zouden ze dus minder kijkers hebben (Mutz & Reeves, 2005). Burgers blijven dus kijken naar onbeschaafde debatten omdat ze het toch weten te appreciëren (Maisel, 2012) en omdat

het hun aandacht trekt (Bradley, 2000). Televisiezenders blijven het uitzenden omdat het voor hen commercieel interessant is (Mutz & Reeves, 2005).

Het lijkt echter dat het negatief effect niet voor lange tijd stand houdt. Uit het onderzoek van Mutz en Reeves (2005) blijkt dat respondenten een tijdje na de blootstelling zich terug op hun 'originele niveau' van vertrouwen bevinden (hetzelfde niveau als vóór ze deelnamen aan het experiment).

Ook onderzoek uit België van Goovaerts en Marien (2020) toont aan dat onbeschaafde communicatie het vertrouwen in politici doet dalen. Zowel wanneer mensen een onbeschaafd debat tussen twee politici lazen als ze een onbeschaafd debat hoorden, daalde het vertrouwen in de individuele politici. Daarbij was er ook sprake van een minieme *spill over* naar het politieke systeem. Het vertrouwen in de individuele politicus daalt het sterkst en lijkt voor een stuk ook het vertrouwen in het politieke systeem aan te tasten. Skytte (2021) presenteert ook bewijs voor een daling in vertrouwen in politici voor burgers die met onbeschaafde politici geconfronteerd worden. Deze bevindingen vullen het voorgaande aan, waar er een onderzoek werd gedaan naar een audiovisuele boodschap (Mutz & Reeves, 2005; Forgette & Morris, 2006).

Ook Goovaerts en Marien (2020) stellen dus dat vertrouwen in het politiek *systeem* maar licht afneemt naarmate politici meer onbeschaafd communiceren (in tegenstelling tot een sterker effect op de individuele politicus). Dat komt omdat vertrouwen in het politieke systeem *an sich* een relatief stabiele attitude is die niet makkelijk wordt beïnvloed (Goovaerts & Marien, 2020). Hun onderzoek spitste zich toe op een uitgeschreven debat tussen twee politici. De auteurs vinden daarbij wel pas significante resultaten bij een p-waarde $< ,10$. Een audiofragment, een tweede experiment in hun onderzoek, waarin twee politici op een onbeschaafde manier met elkaar in debat gingen toonde dan weer helemaal geen significant effect op het vertrouwen van burgers in het politiek systeem. Het audio-experiment had echter wel een invloed op het vertrouwen in de individuele politicus in het debat: het vertrouwen van de respondenten daalde (Goovaerts & Marien, 2020).

Het lijkt echter dat er niet altijd effecten zijn van onbeschaafde communicatie op politiek vertrouwen en dat er dus sprake is van conditionaliteit. Mölders en Van Quaquebeke (2017) vonden in hun studie naar de effecten van onbeschaafde communicatie door politici immers

dat er enkel effecten zijn onder bepaalde omstandigheden. De onderzoekers stellen dat wanneer mensen politici zien als een prototypische politicus en deze politicus onbeschaafd communiceert, ze de politicus als minder vriendelijk, begrijpelijk en behulpzaam zullen zien. Dat leidt op zijn beurt dan weer tot een daling in het vertrouwen in de politiek (als een *systeem*, niet het politiek individu). 'Prototype' medieert dus het vertrouwen in politiek wanneer politici *uncivil* zijn. Met een prototypische politicus bedoelen Mölders en Van Quaquebeke (2017) een politicus die voldoet aan de kenmerken die mensen typisch associëren aan politici (zoals bijvoorbeeld een bepaald geslacht (in dit geval vooral mannelijk) of een bepaalde leeftijd). Een politicus die prototypisch tot de categorie van politici behoort, voldoet volgens Mölders en Van Quaquebeke (2017) aan het politieke stereotiep.

In tegenstelling tot de negatieve effecten die hierboven worden besproken, vindt het onderzoek van Brooks en Geer (2007) dan weer geen significant verband tussen *incivility* en het vertrouwen in politiek. De reden voor deze verschillende resultaten (verscheidene onderzoeken die een negatief effect vinden, maar Brooks en Geer (2007) die geen significant verband vinden) zou kunnen liggen aan de boodschap die de respondenten kregen. Zowel Mutz en Reeves (2005) als Forgette en Morris (2006) gebruikten in hun onderzoek een televisiedebat, Brooks en Geer (2007) gebruikten daarentegen korte geschreven politieke statements. Zo is het aannemelijk dat een audiovisuele prikkel meer effect heeft dan een louter schriftelijke prikkel (in een video kan er ook gebruik worden gemaakt van non-verbale cues. Iemand kan bijvoorbeeld met de ogen rollen, het hoofd schudden, zijn of haar stem verheffen,...). Wanneer we hier echter het onderzoek van Govaerts en Marien (2020) tegenover plaatsen, vervalt deze denkpijpe (misschien). Ook zij gebruikten een schriftelijke prikkel (in de vorm van een uitgeschreven debat) en vonden toch significante resultaten op het vertrouwen in het politieke individu. Verder kan het ook zijn dat mensen hogere verwachtingen hebben bij een debat in de vrije media dan in meer campagne-gerelateerde korte politieke statements. Bovendien gingen politici in het onderzoek van Brooks en Geer (2007) ook niet rechtstreeks tegen elkaar in, terwijl dat bij Mutz en Reeves (2005) en Forgette en Morris (2006) wel het geval was. Al deze zaken zouden kunnen verklaren waarom er verschillende effecten gevonden worden, iets wat Brooks en Geer (2007) zelf ook erkennen.

In deze studie zal gebruik worden gemaakt van een audiofragment. Dat impliceert dat de resultaten meer zullen aanleunen bij de resultaten van Mutz en Reeves (2005) en Forgette en Morris (2006) die een audiovisuele prikkel gebruiken. De stimulus in dit onderzoek zal sterk lijken op een radiodebat, waardoor mensen ook echt het gevoel hebben dat er twee politici met elkaar in debat gaan, net zoals bij Mutz en Reeves (2005) en Forgette en Morris (2006). Daarom is het plausibel om te denken dat de resultaten dichter zullen aanleunen tegen bovenstaande twee onderzoeken dan tegen die van Brooks en Geer (2007).

Fridkin en Kenney (2011) stellen dat onbeschaafde boodschappen de evaluaties door burgers van politici kunnen beïnvloeden. Wanneer een politicus op een onbeschaafde manier communiceert en wanneer die boodschap voor de ontvanger relevant is (de boodschap gaat bijvoorbeeld over een issue dat hij/zij belangrijk vindt), dan evalueert de burger die politicus minder positief. Dat effect is het sterkst voor burgers die zogenaamde “attack politics” (p.322) niet tolereren. Alhoewel Fridkin en Kenney (2011) niet specificeren wat er precies moet begrepen worden onder de evaluatie van politici, kunnen we in het licht van wat hierboven reeds beschreven staat wel veronderstellen dat het vertrouwen in politici zal dalen.

Naast de negatieve gevolgen van onbeschaafde communicatie op politiek vertrouwen, lijkt *incivility* ook positieve gevolgen te hebben. Eerder in deze thesis werd al besproken dat onbeschaafde taal de aandacht van burgers kan trekken (Bradley, 2000; Maisel, 2012; Mutz & Reeves, 2005). Brooks en Geer (2007) bevestigen dat en stellen dat daardoor burgers het gevoel krijgen dat politiek niet “saai en vervelend” (p. 10) is. De interesse in politiek zou met andere woorden verhoogd kunnen worden door onbeschaafd taalgebruik. Brooks en Geer (2007) stellen dat door het gebruik van *incivility* de aandacht van burgers getrokken wordt, de burger geïnteresseerd raakt in politiek en daardoor ook meer geneigd is om te gaan stemmen (burgers willen immers de onbeschaafde politicus liever niet verkozen zien en zullen daarom gaan stemmen op een andere kandidaat) (Brooks & Geer, 2007). Alhoewel het positief is dat er meer mensen naar de stembus trekken, kunnen er uiteraard ook wel vragen gesteld worden bij het cynische en negatieve motief om te gaan stemmen.

Uit de bestaande literatuur blijkt dus dat *incivility* een negatief effect heeft op politiek vertrouwen. In dit onderzoek ligt de focus op de effecten van onbeschaafde communicatie, gecontroleerd voor wanneer iemand (een respondent) al dan niet akkoord gaat met het

standpunt dat een politicus inneemt op het bediscussieerde issue. We weten immers nog niet of het negatieve effect standhoudt wanneer iemand akkoord gaat met wat een politicus inhoudelijk zegt. Wanneer iemand al dan niet akkoord gaat met het standpunt van een politicus, heeft dat dan een (groter of minder groot) effect op het vertrouwen in politiek van die persoon in de politiek? Of zou de invloed dan zelfs verdwijnen? Hoe kunnen we immers verklaren dat een politicus als Donald Trump nog een grote aanhang behoudt nadat hij meermaals op een onbeschaafde manier zijn tegenstanders aanviel?

Om hierop een goede hypothese te vormen, moet er dus verder gekeken worden dan louter het voorgaand onderzoek rond de invloed van onbeschaafde communicatie op het politiek vertrouwen en kan er een beroep worden gedaan op de klassieke theorie rond cognitieve dissonantie van Festinger (1962).

Mensen streven volgens de cognitieve dissonantietheorie naar cognitieve consonantie. Daarbij zijn verschillende cognities (en eventueel gedragingen) consistent (bijvoorbeeld, de cognities 'ik geloof X' en 'ik heb X verklaard' zijn consonant). Cognitieve dissonantie, waarbij cognities niet overeen komen, geeft een onaangenaam gevoel (bijvoorbeeld, 'ik geloof X' en 'ik heb Y verklaard') en proberen mensen dan ook te vermijden door de dissonante cognities weg te werken (om op die manier consistent en consonant te worden).

Binnen deze paper kan deze theorie inzicht geven in hoe het politiek vertrouwen van mensen wordt beïnvloed als ze al dan niet akkoord gaan met het standpunt van een onbeschaafde politicus. Volgens de cognitieve dissonantietheorie streven mensen dus naar cognitieve consonantie en willen mensen dat twee of meerdere cognities consonant zijn. Respondenten die hetzelfde standpunt als het standpunt van een politicus aanhangen, zullen dus waarschijnlijk eerder geneigd zijn om een hoger vertrouwen in de politicus (en misschien dan ook in de politiek in het algemeen) aan te geven (want dan zijn beide cognities consonant) dan mensen die het oneens zijn. Men zal op die manier toleranter staan ten opzichte van het onbeschaafde taalgebruik van de politicus (want 'ik ben akkoord met wat X zegt' en dus 'vind ik het niet erg dat X onbeschaafd is', 'daardoor heb ik vertrouwen in X/in politiek' zijn consonant). Het zou immers een onaangenaam gevoel geven als iemand het eens is met een politicus maar toch aangeeft dat hij of zij een laag vertrouwen in deze politicus heeft. Hier is er namelijk sprake van cognitieve dissonantie: 'ik ben akkoord met wat X zegt' en dus 'vind ik het niet erg dat X onbeschaafd is', toch 'heb ik

een laag vertrouwen in de politiek’.

H1 luidt dan ook als volgt: wanneer mensen hetzelfde standpunt als een politicus aanhangen, zal het effect van onbeschaafdheid op politiek vertrouwen minder groot zijn dan bij mensen die een ander standpunt aanhangen; de daling in het vertrouwen zal bij deze personen zwakker zijn dan bij mensen die een ander standpunt dan de politicus aanhangen.

Langs de andere kant kan het echter ook zijn dat de cognitieve dissonantie op een andere manier wordt weggewerkt. Het kan ook dat de onbeschaafde stijl mensen afschrikt. Als mensen in eerste instantie het eens zijn met de politicus, maar als hij of zij een stijl (*incivility*) hanteert waarmee je het niet eens bent, zijn mensen misschien geneigd om het niet meer eens te zijn met de politicus. Bijgevolg geven deze mensen misschien ook een lager vertrouwen in politiek aan (‘ik ben het eens met de politicus’, maar ‘ik vind het niet fijn dat hij onbeschaafd is’, daarom ‘ben ik het nu toch niet meer eens en heb ik een lager vertrouwen in politiek (want de persoon die ik in eerste instantie steun, doet nu dingen (een onbeschaafde stijl hanteren) die ik niet leuk vind)’).

H2, die dus in zekere zin in contrast staat met H1, luidt dan ook: wanneer mensen hetzelfde standpunt als een politicus aanhangen, zal het effect van onbeschaafdheid op politiek vertrouwen groter zijn dan bij mensen die een ander standpunt aanhangen; de daling in vertrouwen zal bij deze personen sterker zijn dan bij mensen die een ander standpunt dan de politicus aanhangen.

2.2.2 Effecten van onbeschaafde communicatie op overtuigingskracht

Naast de effecten van onbeschaafde communicatie op het vertrouwen in de politiek, wordt ook de overtuigingskracht van een onbeschaafde politieke boodschap onderzocht.

Uit de klassieke studie van Fiske (1980) weten we dat negatieve communicatie makkelijker de aandacht van mensen trekt. Agressiviteit trekt immers makkelijk de aandacht van mensen (Bradley, 2000). Ook Mutz (2007) stelt dat onbeschaafde debatten meer in staat zijn om de aandacht trekken van burgers (Mutz, 2007) omdat mensen het ‘leuk’ vinden als politici *uncivil* zijn (Maisel, 2012), en dat onbeschaafdheid politieke participatie zou kunnen verhogen (Borah, 2014). Wanneer een boodschap daarnaast ook relevant is voor het dagelijks leven van de ontvanger (of de ontvanger percipieert het op die manier), zijn mensen meer geneigd om meer aandacht te schenken aan de boodschap (Petty & Cacioppo, 1986).

Onbeschaafde communicatie zou op die manier de overtuigingskracht van een boodschap kunnen verhogen. Wanneer de boodschapper aan het begin en aan het einde van zijn of haar communicatie schunnig taalgebruik hanteert, is de kans groot dat dat tot een grotere overtuigingskracht leidt. Wanneer een boodschap immers beschaafd is, is ze minder in staat om de aandacht van mensen te trekken en is de kans dan ook kleiner dat de boodschap iemand kan overtuigen (Scherer & Sagarin, 2006).

Ander onderzoek, van Goovaerts en Marien (2020), toont echter aan dat een onbeschaafde manier van communiceren van een politicus niet meer overtuigingskracht in zich heeft dan een beschaafde manier van communiceren. Een uitgeschreven debat tussen twee kandidaten dat op een onbeschaafde manier verliep, toonde geen significante effecten. In tegenstelling tot wat Scherer en Sagarin (2006) beweren, stellen Goovaerts en Marien (2020) dat onbeschaafde communicatie zelfs een negatief effect heeft. In hun experiment, dat *audio-based* was, vonden ze een negatief significant effect: een onbeschaafd taalgebruik van politici kan mensen minder overtuigen dan wanneer ze dat op een beschaafde manier doen (Goovaerts & Marien, 2020).

Beide onderzoeken gebruikten dan ook een licht ander onderzoeksdesign, wat de verschillende resultaten misschien kan verklaren. Hoewel beide onderzoeken gebruik maakten van een experiment, was het experiment van Goovaerts en Marien (2020) enkel een audiofragment. Het experiment van Scherer en Sagarin (2006) maakte dan weer gebruik van een videospeech. Zoals eerder gesteld, is het misschien wel aannemelijk dat een audiovisuele prikkel meer effect heeft dan een schriftelijke prikkel, maar misschien ook wel dan een louter auditieve prikkel. Ook non-verbale cues kunnen in een audiovisuele boodschap een rol spelen en kunnen dat niet in een louter auditieve boodschap (in een video kan iemand bijvoorbeeld met de ogen rollen, het hoofd schudden...).

Een breder framework dat gaat over het overtuigen van mensen van Petty en Cacioppo (1986) stelt dat er sprake is van twee 'routes' die tot overtuiging van mensen kunnen leiden. Deze twee routes vormen samen het *Elaboration likelihood model* (ELM-model). Een van de twee routes in het ELM-model is de centrale route. Deze route veronderstelt een grote bereidheid en interesse van de ontvanger van een boodschap om inhoudelijk die boodschap kritisch te bekijken, af te wegen en te verwerken. Daarbij zijn het vooral de persuasieve

argumenten die van belang zijn om te overtuigen. Wanneer een politicus dus sterke argumentatie gebruikt zal iemand sneller overtuigd raken van de boodschap.

Daarnaast is er in het ELM-model ook sprake van een perifere route. Deze insteek gaat er dan weer vanuit dat de ontvanger niet gemotiveerd is om de boodschap inhoudelijk te verwerken en zich meer zal richten op de perifere cues om zich al dan niet te laten overtuigen (bijvoorbeeld de uitstraling of aantrekkelijkheid van de zender).

In deze studie lijkt vooral de perifere route van belang. Onbeschaafdheid in een boodschap kan immers gezien worden als een perifere cue en kan op die manier mensen die in eerste instantie misschien niet gemotiveerd zijn om de boodschap te verwerken (en dus ook niet meteen te overtuigen zijn) toch de boodschap laten verwerken (en dus eventueel ook te overtuigen). Een perifere cue beschrijven Petty en Cacioppo (1986) namelijk als “a simple cue in the persuasion context” (p. 134). Deze cue “affects attitudes in the absence of argument processing. ... Because they trigger relatively primitive affective states that become associated with the attitude object” (p. 134). Onbeschaafdheid kan in het licht van de ELM-theorie dus geïnterpreteerd worden als een perifere cue, die ervoor kan zorgen dat een boodschap dan ook overtuigend(er) is (voor mensen die niet intrinsiek gemotiveerd zijn om een boodschap te verwerken).

Toch lijkt het te kort door de bocht om als hypothese te stellen dat onbeschaafde communicatie de overtuigingskracht van een boodschap zonder meer verhoogt. Zoals eerder werd vermeld, houdt deze studie rekening met het standpunt van de ontvanger en in welke mate dat standpunt de overtuigingskracht beïnvloedt. Ulbig en Funk (1999) stellen dat sommige mensen gevoeliger zijn aan negatieve boodschappen dan andere mensen. Sommige mensen zijn meer conflictvermijdend, wat zou leiden tot een lagere participatie in politiek. Fridkin en Kenney (2011) bouwen hierop voort en stellen dat individuen dan ook anders reageren op negatieve stimuli. Sommige mensen zullen dan ook gevoeliger zijn aan onbeschaafde communicatie en zullen “feller” (Fridkin & Kenney, 2011, p. 310) reageren wanneer ze geconfronteerd worden met onbeschaafde communicatie. Sommige individuen tolereren immers makkelijker een negatief politiek discours.

Bovendien kan hier ook opnieuw een beroep gedaan worden op de cognitieve dissonantietheorie van Festinger (1962). Analoog aan wat eerder werd geduid wanneer het

ging over politiek vertrouwen, kan soortgelijke redenering gemaakt worden voor de overtuigingskracht van een politicus. Als iemand het eens is met de boodschap zal die ook eerder geneigd zijn om aan te geven dat deze politicus overtuigend is. Dan gaat immers volgende redenering op: 'ik ben akkoord met wat de politicus zegt, dus hij kan me overtuigen. De onbeschaafde manier van spreken vind ik niet erg/neem ik erbij'. Wanneer de persoon die het eens is en aangeeft dat de politicus niet overtuigend is, treedt er namelijk cognitieve dissonantie op (wat mensen proberen te vermijden): 'ik ben akkoord met de politicus maar hij overtuigt mij niet'. Het eens-zijn met de politicus *overrulet* hier dus de onbeschaafdheid van de politicus; de onbeschaafdheid is ondergeschikt aan de inhoudelijke boodschap.

H3 luidt dan ook dat wanneer mensen hetzelfde standpunt als een politicus aanhangen, zal de onbeschaafde taal van de politicus een minder groot negatief effect hebben op de overtuigingskracht van de politicus, dan wanneer mensen een ander standpunt aanhangen. Wanneer iemand niet akkoord gaat met het standpunt van de boodschapper zal die ook eerder geneigd zijn om aan te geven dat de boodschapper minder overtuigend is.

Net zoals bij H2 kan ook hier de cognitieve dissonantie op een andere manier weggewerkt of vermeden worden dan hierboven beschreven. Wanneer mensen een onbeschaafd discours niet kunnen appreciëren kan het zijn dat het discours hen afschrikt. Wanneer mensen het inhoudelijk eens zijn met de politicus, maar niet met de manier waarop de politicus het standpunt brengt, treedt er cognitieve dissonantie op (immers: 'ik heb hetzelfde standpunt als de politicus, maar de manier waarop hij het brengt kan ik niet appreciëren'). Deze dissonantie kan weggewerkt worden door het initiële standpunt te verlaten en dan toch niet akkoord te gaan met de politicus. Op die manier treedt er cognitieve consonantie op in plaats van cognitieve dissonantie. Volgende redenering gaat op: 'ik ben het eens met wat de politicus zegt (en ben dus overtuigd door hem of haar), maar de manier waarop kan ik niet appreciëren. Daarom verlaat ik mijn initiële standpunt en kan de politicus mij niet overtuigen'.

H4, tegengesteld aan H3, luidt dan ook: wanneer mensen hetzelfde standpunt als een politicus aanhangen, maar deze politicus communiceert op een onbeschaafde manier, zullen mensen minder overtuigd zijn door de politicus dan mensen die een ander standpunt aanhangen.

3 Data en methode

Om het effect van onbeschaafde communicatie op zowel politiek vertrouwen als de overtuigingskracht van zulke boodschappen te onderzoeken, zal gebruik worden gemaakt van een surveyexperiment. De keuze voor een experiment als methode is voor de hand liggend. Via een experiment is het immers mogelijk om een daadwerkelijk verschil (in politiek vertrouwen en in welke mate men overtuigd is door een politicus) bij de respondenten op te meten, meer dan bij andere onderzoeksmethoden. Door twee groepen (een controlegroep en een *treatment group*) te vergelijken kan er duidelijk gesteld worden wat de (causale (zie verder)) invloed is van onbeschaafd taalgebruik, terwijl alle andere condities (bijvoorbeeld wat er inhoudelijk gezegd wordt, de namen van de politici, de stem die de politici hebben) onveranderd blijven. Bovendien zijn experimenten goed in staat om causale conclusies te trekken. Door middel van een experiment zou bijvoorbeeld duidelijk gesteld kunnen worden dat onbeschaafde communicatie tot een lager politiek vertrouwen leidt (zoals de bestaande literatuur suggereert). Er kan immers vergeleken worden met een conditie waar er geen gebruik wordt gemaakt van onbeschaafde communicatie. Andere onderzoeksdesigns laten dit soort claims minder (of zelfs helemaal niet) toe. Zoals eerder gesteld wordt onderzoek naar de effecten van onbeschaafde communicatie bovendien vaak via experimenteel onderzoek uitgevoerd, en ook in dit onderzoek zal dat dus het geval zijn.

Respondenten kregen een fictief radiodebat tussen twee politieke kandidaten te horen. De respondenten weten daarbij vooraf niet dat het om een fictief debat gaat (zie later). Om een steekproef te trekken, werd gebruik gemaakt van het M²P-panel van de M²P-onderzoeksgroep van de Universiteit Antwerpen. Het panel beslaat echter niet de hele Vlaamse populatie. Mensen die in het panel zitten (waaruit uiteindelijk de steekproef getrokken wordt) hebben zichzelf opgegeven om af en toe deel te nemen aan wetenschappelijk onderzoek van de Universiteit Antwerpen. Het universum waaruit de steekproef getrokken wordt, is dus niet geheel representatief voor de volledige Vlaamse of Belgische populatie. Daaruit volgt dan ook dat ook de steekproef niet helemaal representatief is. Zo is het bijvoorbeeld te verwachten dat de mensen die zich opgeven om in het M²P-panel opgenomen te worden, een bovengemiddelde politieke interesse hebben. Dat zorgt ervoor dat de resultaten van deze studie niet één-op-één te veralgemenen zijn

naar de bredere populatie. De implicaties hiervan voor de veralgemeenbaarheid (de externe validiteit) worden verder besproken in de discussiesectie.

De survey werd op 23 juni 2022 via mail naar 1954 mensen uit het M²P-panel gestuurd. De uiteindelijke steekproefomvang van deze thesis bedraagt 640 personen. Die steekproefgrootte moet volstaan om een duidelijk statistisch verband te zien. Echter, 10 personen gaven in de survey zelf aan dat ze liever niet deelnamen aan het onderzoek. Deelname aan de survey was immers volledig vrijwillig. De uiteindelijke grootte van de steekproef die in de analyses gebruikt is, bedraagt dus 630 personen. Daaruit volgt dat de response rate 32% bedraagt. Op 12 juli 2022 werd de survey afgesloten.

De 630 respondenten worden vervolgens volledig aselekt ingedeeld in vier *treatment groups*. Er wordt dus gebruik gemaakt van een *between-subjects design* waarbij één respondent slechts één van de condities aangeboden krijgt. Eén groep respondenten wordt, bepaald door het lot en dus volledig aselekt, ingedeeld in de eerste *treatment group*, de *civil* groep. Zij krijgen enkel het inhoudelijke debat te horen. Geen van beide politici gebruikt in deze conditie onbeschaafde taal. Er wordt enkel over en weer beargumenteerd.

Daarnaast zijn er drie onbeschaafde groepen. Ook de indeling van de respondenten in deze groepen gebeurde volledig aselekt. De respondenten die in *treatment group 2* zitten, krijgen een debat te horen waarin beide politici onbeschaafd zijn in hun taalgebruik. In *treatment group 3* is er een van de twee politici *uncivil*. In de laatste experimentele groep, *treatment group 4*, is er opnieuw een politicus onbeschaafd, maar dan de andere politicus dan in *treatment group 3*. Het debat dat de respondenten die in een van de onbeschaafde groepen zitten te horen krijgen, is grotendeels hetzelfde als dat van de *civil* groep, met het verschil dat er in die eerste conditie dus gebruik wordt gemaakt van *incivility* (zoals hierboven beschreven). Voor dit onderzoek zal er gebruik worden gemaakt van de surveytool Qualtrics en het statistische pakket SPSS. In bijlage 1 staat een tabel met de preciese verdeling van de respondenten per experimentele conditie.

De respondenten kregen een radiodebat over mobiliteit te horen. Het onderwerp van het debat is rekeningrijden. In dat debat nemen twee politici het tegen mekaar op: mr. Verlaeken debatteert tegen mr. Denauw (beide zijn fictieve namen). De twee politici verdedigen een tegengesteld standpunt op het bediscussieerde topic. Mr. Denauw pleit

tegen het rekeningrijden en mr. Verlaeken pleit voor het rekeningrijden. Er wordt niet verteld aan de respondenten welke partijen beide politici vertegenwoordigen. De reden hiervoor is omdat anders respondenten zich zouden kunnen identificeren (of juist helemaal niet) met die partij. Het verhoogt dus de interne validiteit van dit onderzoek: enkel hetgeen wat gemanipuleerd moet worden (het *uncivil* taalgebruik), wordt ook daadwerkelijk gemanipuleerd.

De respondenten kregen een audiofragment te horen van een debat tussen deze twee (fictieve) politici. Het debat dat de beschaafde debatgroep te horen kreeg, was het kortste (het debat duurde 1 minuut en 59 seconden). Het debat waarin enkel mr. Verlaeken onbeschaafd communiceerde duurde 2 minuten en 33 seconden. Wanneer enkel mr. Denauw een onbeschaafd discours hanteerde duurde het debat 2 minuten en 26 seconden. De vierde conditie, waarin beide politici onbeschaafd communiceren, was het langste en duurde 3 minuten en 2 seconden. De reden voor de verschillende tijdsduren is logisch: in de experimentele condities duren de fragmenten langer omdat er in die debatten meer tekst is (de onbeschaafde taal).

Om de externe validiteit van het experiment te verhogen, is het debat in het experiment gebaseerd op een bestaand debat tussen twee echte Vlaamse politici¹. Het debat in het experiment werd volledig ingesproken door twee onbekende stemmen die mr. Verlaeken en mr. Denauw voorstellen. Dat zorgt ervoor dat enkel de stijl van debatteren wordt beïnvloed. Wanneer respondenten twee professionele politici te horen zouden krijgen, kan dat de resultaten immers beïnvloeden (bijvoorbeeld omdat respondenten de stem zouden herkennen en zich heel sterk met de politicus zouden kunnen identificeren (of net helemaal niet)). Ook dit verhoogt dus de interne validiteit. Ook de debatmoderator in het debat was een stemacteur en vertelde in alle condities exact hetzelfde.

Voordat de respondenten het debat te horen krijgen, wordt er eerst gepeild naar het standpunt van de respondenten op het bediscussieerde topic. Dat is immers een belangrijke

¹ Het gaat om een debat uit het televisieprogramma Terzake tussen Björn Rzoska van Groen en Ben Weyts van N-VA. Het volledige interview (met bijhorend nieuwsartikel) van Segers (2019) kan teruggevonden worden op de website van VRT NWS. Link naar het volledige debat: <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2019/05/23/weyts-en-rzokas-zijn-het-eens-de-dienstverlening-van-de-de-lij/> (de bibliografische referentie is opgenomen in de bibliografie).

moderator in deze studie. Het opmeten van het standpunt gebeurt aan de hand van een aantal stellingen die ook in het debat besproken worden. De deelnemers moesten op zes stellingen aangeven in welke mate ze het eens of oneens zijn op een stelling over rekeningrijden (via een 7-punts Likertschaal). Op die manier kan bepaald worden met welke van de twee politici die met elkaar in debat gaan de respondenten inhoudelijk het meest overeenkomen. De stellingen worden immers opgesteld aan de hand van de standpunten van de debaters. Zo kan er uiteindelijk bepaald worden of de respondenten eerder geneigd zijn om iemand die hetzelfde standpunt heeft, overtuigender te vinden (ook al is hij *uncivil*), of dat er juist een omgekeerd effect of misschien helemaal geen effect is. Later in de analyse werden de zes stellingen gecombineerd tot één variabele die aangeeft in welke mate een deelnemer voor of tegen rekeningrijden is. In bijlage 2 is de volledige vragenlijst opgenomen.

Ook enkele sociaal-demografische gegevens (zoals leeftijd en geslacht) van de respondenten worden hier (nog voor het horen van de stimulus dus) opgevraagd. Daarnaast wordt ook het al dan niet bezitten van een wagen hier opgemeten. Het zou immers kunnen dat het bezitten van een eigen wagen of een bedrijfswagen een invloed heeft op het standpunt op rekeningrijden en/of op de overtuigingskracht van een politicus of het vertrouwen in een politicus die over rekeningrijden debatteert.

Daarna krijgen de deelnemers van het experiment het debat te horen. Afhankelijk van in welke conditie men is ingedeeld (de *civil* groep, *treatment group 2, 3 of 4*) krijgen de respondenten een ander debat te horen (waarin dus afhankelijk van de conditie de politici al dan niet onbeschaafd zijn). Meer concreet zien de vier debatten er als volgt uit. Eerst geeft de moderator van het debat een korte inleiding. Hij duidt kort het thema en de stelling waarover gedebatteerd zal worden. Mr. Denauw opent het debat en verdedigt zijn standpunt. Daarna reageert mr. Verlaeken op mr. Denauw. Naargelang de experimentele conditie wordt het taalgebruik van de politici gemanipuleerd (zie eerder). Dat laat toe om het verschil tussen de verschillende condities op te meten. Het volledige debat staat uitgeschreven op pagina 34 (enkel de tekst van de debatmoderator is weggelaten omdat dat niets toevoegt aan de inhoud van het debat). De vier debatten zijn ook te beluisteren via [deze link](#).

Na het debat krijgen de respondenten opnieuw enkele stellingen voorgelegd die ze moeten beantwoorden (zie bijlage 2). In die stellingen wordt gespeeld naar het vertrouwen in de

politiek (zowel in de individuele politici mr. Denauw en mr. Verlaeken als in het politieke systeem) en de overtuigingskracht van beide politici. Over beide politici moesten de respondenten acht stellingen beantwoorden in welke mate ze overtuigd waren door de politicus en er vertrouwen in hadden (vier stellingen over het vertrouwen en vier stellingen over de overtuigingskracht). Daarna werd er ook nog gepeild naar het vertrouwen in de politiek in het algemeen (in het Vlaams, federaal en Europees parlement, in de Vlaamse politieke partijen en in de Vlaamse politici). In de analyses werden, net zoals dat gebeurde wanneer het ging over het standpunt op rekeningrijden (zie eerder), bovenstaande sets aan stellingen omgezet in somschalen (telkens één voor het vertrouwen in een van beide politici, telkens één voor de overtuigingskracht van één van beide politici en één voor het vertrouwen in de instellingen). De betrouwbaarheid (de Cronbach's alpha) van alle geconstrueerde somschalen wordt gerapporteerd in bijlage 4.

De respondenten werden voor ze deelnamen aan het onderzoek niet ingelicht over het volledige doel van het onderzoek. Er werd de respondenten enkel verteld dat ze zouden deelnemen aan een onderzoek over debatten over rekeningrijden. Dat het specifiek om onderzoek over onbeschaafde debatten gaat, werd niet op voorhand meegedeeld. Wanneer de respondenten het exacte doel van het onderzoek wel op voorhand zouden kennen, zou het misschien hun antwoorden op de surveyvragen kunnen beïnvloeden. Na afloop van het onderzoek werden de deelnemers uiteraard volledig ingelicht over de exacte opzet van de studie, waarna ze ook nog (uiteraard anoniem, zoals heel het onderzoek) opmerkingen over het onderzoek konden achterlaten.

3.1 Manipulaties

Zoals eerder gesteld zal, afhankelijk van de experimentele conditie, het taalgebruik van één van of van beide politici gemanipuleerd worden. Zoals reeds in de conceptualisering werd aangegeven, zal onbeschaafde communicatie in deze studie als toon worden geïnterpreteerd. Het gaat hierbij dus om het gebruik van een schunnig discours, schelden, spot, beledigen, onderbreken, roepen, sarcasme (Sydnor, 2018), kleineren, vernederen, emotioneel taalgebruik en ideologisch extreme taal (Sobieraj & Berry, 2011).

In de experimentele condities zal er dus gebruik worden gemaakt van bovenstaande toon (door dus ofwel een van beide politici of beide politici). Zo zal bijvoorbeeld mr. Verlaeken zijn debater onderbreken en mr. Denauw en zijn standpunt ridiculiseren en belachelijk

maken (bijvoorbeeld door gebruik te maken van zinnen als “mr. Denauw zijn flutvoorstel” of “mr. Denauw is een leugenaar”).

In de beschaafde debatconditie wordt er geen gebruik gemaakt van zulke stijl en zijn beide politici beschaafd en beleefd in hun taalgebruik. Ze argumenteren op een louter inhoudelijke manier en laten mekaar ook uitspreken.

Om de verschillende debatcondities makkelijk te vergelijken, staan op pagina 34 de vier debatcondities volledig uitgeschreven zoals ze in het debat te horen zijn. In het eerste kader staat het beschaafde debat (dat de *civil* groep te horen kreeg). Het tweede kader geeft het debat weer waar mr. Denauw op een onbeschaafde manier communiceert. In het derde kader is mr. Verlaeken dan weer *uncivil*. In het vierde en laatste kader zijn beide politici onbeschaafd in hun discours. De onbeschaafde frasen zijn in de tekst gemarkeerd. Mr. Denauw heeft hierbij een gele markering gekregen en mr. Verlaeken een groene markering. In het debat dat de respondenten te horen kregen is er ook een debatmoderator te horen die het gesprek inleidt. Gezien de moderator inhoudelijk niets bijdraagt aan het debat is de tekst van de moderator dan ook weggelaten in het overzicht.

In de verschillende gemanipuleerde condities zijn de onbeschaafde stukken discours voor de politici (quasi) identiek. Bijvoorbeeld, mr. Denauw verwijt mr. Verlaeken in de conditie waarin mr. Denauw onbeschaafd is (“Uw belachelijk voorstel zorgt ervoor dat mensen meer moeten betalen en daar zit natuurlijk niémand op te wachten.”) en doet dat op dezelfde manier in de conditie waarin beide politici *incivility* gebruiken (zie pagina 34 voor het volledige debat). Mr. Verlaeken gebruikt dan weer andere verwijten (zoals bijvoorbeeld “En niet zoals het onnozele, het belachelijke voorstel van u, mr. Denauw om alles gewoon bij het oude te laten.”) die ook in zowel de ‘onbeschaafde Verlaeken-conditie’ als in de conditie waarin beide politici onbeschaafd zijn terugkomen (zie bladzijde 34).

De twee politici gebruiken dus niet exact dezelfde stukken onbeschaafde tekst. De reden hiervoor is logisch: wanneer beide politici dezelfde onbeschaafde elementen zouden gebruiken, zou dat voor een heel onnatuurlijke en rare dynamiek zorgen in het debat waarin beide politici onbeschaafd zijn in hun discours. Zo zou het bijvoorbeeld heel erg raar overkomen wanneer beide politici dezelfde beledigingen en spot zouden gebruiken in

hetzelfde debat. Daarom is ervoor gekozen om per politicus dezelfde tekst te hanteren in elk debat, en niet voor beide politici identieke tekst te gebruiken in alle debatten.

Mr Denauw: Ik pleit absoluut tegen het rekeningrijden. Het rekeningrijden zal ervoor zorgen dat de burger meer moet betalen. Het zal in feite een belastingverhoging betekenen en daar doe ik niet aan mee. We betalen in dit land al genoeg belastingen en die wil ik niet nog meer verhogen.

Mr Verlaeken: Ik ben helemaal niet akkoord met mr. Denauw. Wanneer we het rekeningrijden berekenen, zien we dat het helemaal niet meer kost. Daarbij zijn twee belangrijke elementen: de belasting op het bezit van een auto verdwijnt. Da's één. En twee: buitenlandse chauffeurs op onze wegen betalen ook. Ik wil dus een verbruiksvergoeding: enkel als je rijdt moet je betalen. Op die manier zullen mensen net minder moeten betalen. We zijn een regio met enorm veel files. Als we verder doen hoe we nu bezig zijn gaan we er niet komen. Het rekeningrijden zal mensen aansporen om alternatieven te gebruiken zoals de fiets en het openbaar vervoer. Wij willen investeren in alternatieven en daarvoor is de kilometerheffing een goed instrument.

Mr. Denauw: Hoeveel betaalt de Vlaamse automobilist dan? Ik heb het voor u berekend: gemiddeld 1700 euro per jaar. De verkeersbelasting kost vandaag gemiddeld 400 euro per jaar. Het is dus een belastingverhoging van 1300 euro. Ik wil echt niet dat mensen betalen om naar het werkt te gaan. Als we het rekeningrijden invoeren zal dat nochtans wel zo zijn. Dan zullen mensen geld moeten betalen om te gaan werken.

Mr. Verlaeken: Dat klopt niet. U maakt een rekenfout. In mijn voorstel betalen ook buitenlandse chauffeurs die op onze wegen rijden mee. En daar houdt u geen rekening mee in uw berekening. Wanneer buitenlandse chauffeurs ook betalen kom je helemaal niet in de buurt van het bedrag dat u noemt. Mensen zullen niet meer moeten betalen en de belasting zal net eerlijker zijn.

Mr Denauw: Ik pleit absoluut tegen het rekeningrijden. Het rekeningrijden zal ervoor zorgen dat de burger meer moet betalen. Het zal in feite een belastingverhoging betekenen en daar doe ik niet aan mee. We betalen in dit land al genoeg belastingen en die wil ik niet nog meer verhogen.

Mr Verlaeken: Ik ben helemaal niet akkoord met mr. Denauw. Wanneer we het rekeningrijden berekenen, zien we dat het helemaal niet meer kost.

Mr Denauw onderbreekt: Maar kom zeg, dat is gewoon een regelrechte leugen!

Mr Verlaeken: Er zijn twee belangrijke elementen: de belasting op het bezit van een auto verdwijnt. Da's één. En twee: buitenlandse chauffeurs op onze wegen betalen ook. Ik wil dus een verbruiksvergoeding: enkel als je rijdt moet je betalen. Op die manier zullen mensen net minder moeten betalen.

Mr. Denauw onderbreekt: (lacht cynisch)

Mr. Verlaeken: We zijn een regio met enorm veel files. Als we verder doen hoe we nu bezig zijn gaan we er niet komen. Het rekeningrijden zal mensen aansporen om alternatieven te gebruiken zoals de fiets en het openbaar vervoer. Wij willen investeren in alternatieven en daarvoor is de kilometerheffing een goed instrument.

Mr. Denauw valt in de rede: Stop, stop, stop. Wat een ongelooflijk flutvoorstel, mr. Verlaeken. Hoeveel betaalt de Vlaamse automobilist in uw voorstel? Wel, ik heb het voor u berekend: gemiddeld 1700 euro per jaar. De verkeersbelasting kost vandaag gemiddeld 400 euro per jaar. Het is dus een belastingverhoging van 1300 euro. Uw belachelijk voorstel zorgt ervoor dat mensen meer moeten betalen en daar zit natuurlijk niemand op te wachten. Ik wil echt niet dat mensen betalen om naar het werkt te gaan. Als we het rekeningrijden invoeren zal dat nochtans wel zo zijn. Dan zullen mensen geld moeten betalen om te gaan werken. Met uw slecht voorstel tref je de werkende mensen en niet de vrijetijdsrijder. Dat is de wereld op z'n kop. Het is duidelijk dat als het over verkeersbeleid gaat, dat u een grote nul bent.

Mr. Verlaeken: Dat klopt niet. U maakt een rekenfout. In mijn voorstel betalen ook buitenlandse chauffeurs die op onze wegen rijden mee. En daar houdt u geen rekening mee in uw berekening. Wanneer buitenlandse chauffeurs ook betalen kom je helemaal niet in de buurt van het bedrag dat u noemt. Mensen zullen niet meer moeten betalen en de belasting zal net eerlijker zijn.

Mr Denauw: Ik pleit absoluut tegen het rekeningrijden. Het rekeningrijden zal ervoor zorgen dat de burger meer moet betalen.

Mr Verlaeken onderbreekt: Maar komt zeg, dat is gewoon een regelrechte leugen!

Mr. Denauw: Rekeningrijden zal in feite een belastingverhoging betekenen

Mr. Verlaeken onderbreekt: (lacht cynisch)

Mr. Denauw benadrukt: Het zal een belastingverhoging betekenen en daar doe ik niet aan mee. We betalen in dit land al genoeg belastingen en die wil ik niet nog meer verhogen.

Mr Verlaeken: Ik ben helemaal niet akkoord met mr. Denauw. Wanneer we het rekeningrijden berekenen, zien we dat het helemaal niet meer kost. Dus mr. Denauw, stop met de mensen de beliegen. Niemand heeft iets aan uw domme en holle frasen. Er zijn twee belangrijke elementen: de belasting op het bezit van een auto verdwijnt. Da's één. En twee: buitenlandse chauffeurs op onze wegen betalen ook. Ik wil dus een verbruiksvergoeding: enkel als je rijdt moet je betalen. En niet zoals het onnozele, het belachelijke voorstel van u, mr. Denauw om alles gewoon bij het oude te laten. Met mijn voorstel zullen mensen net minder moeten betalen. We zijn een regio met enorm veel files. Als we verder doen hoe we nu bezig zijn gaan we er niet komen. Het rekeningrijden zal mensen aansporen om alternatieven te gebruiken zoals de fiets en het openbaar vervoer. Wij willen investeren in alternatieven en daarvoor is de kilometerheffing een goed instrument. Ik vind het echt nogal leeghoofd van mr. Denauw dat hij niet met een alternatief komt.

Mr. Denauw: Hoeveel betaalt de Vlaamse automobilist dan? Ik heb het voor u berekend: gemiddeld 1700 euro per jaar. De verkeersbelasting kost vandaag gemiddeld 400 euro per jaar. Het is dus een belastingverhoging van 1300 euro.

Mr. Verlaeken onderbreekt: Pfff allez kom, stop toch met liegen.

Mr. Denauw: Ik wil echt niet dat mensen betalen om naar het werkt te gaan. Als we het rekeningrijden invoeren zal dat nochtans wel zo zijn. Dan zullen mensen geld moeten betalen om te gaan werken. Met uw regeling tref je de werkende mensen en niet de vrijetijdsrijder. Dat is de wereld op z'n kop.

Mr. Verlaeken: Komaan zeg, ongelooflijk. Wat een klinkklare onzin, mr. Denauw! In mijn voorstel betalen ook buitenlandse chauffeurs die op onze wegen rijden mee. En daar houdt u geen rekening mee in uw berekening. Wanneer buitenlandse chauffeurs ook betalen kom je helemaal niet in de buurt van het bedrag dat u noemt. Mensen zullen niet meer moeten betalen en de belasting zal net eerlijker zijn. Ik hoop dat u nooit minister van mobiliteit zult worden, want dan sta ik echt niet in voor de gevolgen.

Mr Denauw: Ik pleit absoluut tegen het rekeningrijden. Het rekeningrijden zal ervoor zorgen dat de burger meer moet betalen.

Mr Verlaeken onderbreekt: Maar komt zeg, dat is gewoon een regelrechte leugen!

Mr. Denauw: Het zal in feite een belastingverhoging betekenen en daar doe ik niet aan mee.

Mr. Verlaeken onderbreekt: (lacht cynisch)

Mr. Denauw benadrukt: Rekeningrijden zal een belastingverhoging betekenen en daar doe ik niet aan mee. We betalen in dit land al genoeg belastingen en die wil ik niet nog meer verhogen.

Mr Verlaeken: Ik ben helemaal niet akkoord met mr. Denauw. Wanneer we het rekeningrijden berekenen, zien we dat het helemaal niet meer kost.

Mr Denauw onderbreekt: (lacht) Zo dom en zo naïef mr. Verlaeken. Wat een flauwekul.

Mr. Verlaeken: Nee, nee, nee mr. Denauw, stop toch met de mensen te beliegen. Niemand heeft iets aan uw domme en holle frasen. Er zijn twee belangrijke elementen: de belasting op het bezit van een auto verdwijnt. Da's één. En twee: buitenlandse chauffeurs op onze wegen betalen ook. Ik wil dus een verbruiksvergoeding: enkel als je rijdt moet je betalen. En niet zoals het onnozele, het belachelijke voorstel van u, mr. Denauw om alles gewoon bij het oude te laten. Met mijn voorstel zullen mensen net minder moeten betalen.

Mr. Denauw onderbreekt: (lacht cynisch) Ho, wie is er hier de leugenaar?

Mr. Verlaeken: We zijn een regio met enorm veel files. Als we verder doen hoe we nu bezig zijn gaan we er niet komen. Het rekeningrijden zal mensen aansporen om alternatieven te gebruiken zoals de fiets en het openbaar vervoer. Wij willen investeren in alternatieven en daarvoor is de kilometerheffing een goed instrument. Ik vind het echt nogal leeghoofd van mr. Denauw dat hij niet met een alternatief komt.

Mr. Denauw valt in de rede: Ja, kom, stop, stop, stop. Wat een ongelooflijk flutvoorstel, mr. Verlaeken. Hoeveel betaalt de Vlaamse automobilist in uw voorstel? Wel, ik heb het voor u berekend: gemiddeld 1700 euro per jaar. De verkeersbelasting kost vandaag gemiddeld 400 euro per jaar. Het is dus een belastingverhoging van 1300 euro. Uw belachelijk flutvoorstel zorgt ervoor dat mensen meer moeten betalen en daar zit natuurlijk niemand op te wachten. Ik wil echt niet dat mensen betalen om naar het werkt te gaan. Als we het rekeningrijden invoeren zal dat nochtans wel zo zijn. Dan zullen mensen geld moeten betalen om te gaan werken. Met uw slecht voorstel tref je de werkende mensen en niet de vrijetijdsrijder. Dat is de wereld op z'n kop. Het is duidelijk dat als het over verkeersbeleid gaat, dat u een grote nul bent.

Mr. Verlaeken: Komaan zeg, ongelooflijk. Wat een klinkklare onzin, mr. Denauw! In mijn voorstel betalen ook buitenlandse chauffeurs die op onze wegen rijden mee. En daar houdt u geen rekening mee in uw berekening. Wanneer buitenlandse chauffeurs ook betalen kom je helemaal niet in de buurt van het bedrag dat u noemt. Mensen zullen niet meer moeten betalen en de belasting zal net eerlijker zijn. Ik hoop dat u nooit minister van mobiliteit zult worden, want dan sta ik echt niet in voor de gevolgen.

3.1.1 Manipulation check

Om er zeker van te zijn dat de manipulatie heeft gewerkt en dat de respondenten op een aandachtige manier hebben geluisterd naar het debat, wordt er gecheckt of ze een bepaalde aspect van het geluidsfragment kunnen herinneren. Na het debat wordt de respondenten gevraagd in welke mate ze het debat als onbeschaafd hebben ervaren. Op die manier kan achterhaald worden of de respondenten de manipulatie ook daadwerkelijk ervaren hebben.

Wanneer de deelnemers de manipulatie (onbeschaafdheid) niet ervaren hebben, zouden de resultaten waarschijnlijk niet te wijten zijn aan onbeschaafdheid (want dat zouden de respondenten niet ervaren hebben). Wanneer respondenten aandachtig hebben geluisterd, zouden ze zonder veel problemen moeten kunnen aangeven dat het debat ofwel beschaafd ofwel onbeschaafd was (afhankelijk van de conditie waarin ze ingedeeld zaten). In Bijlage 2 staan in twee kruistabellen de resultaten van de manipulation check weergegeven. Uit die kruistabellen kunnen we opmaken dat de respondenten inderdaad de manipulatie duidelijk ervaren hebben.

4 Resultaten

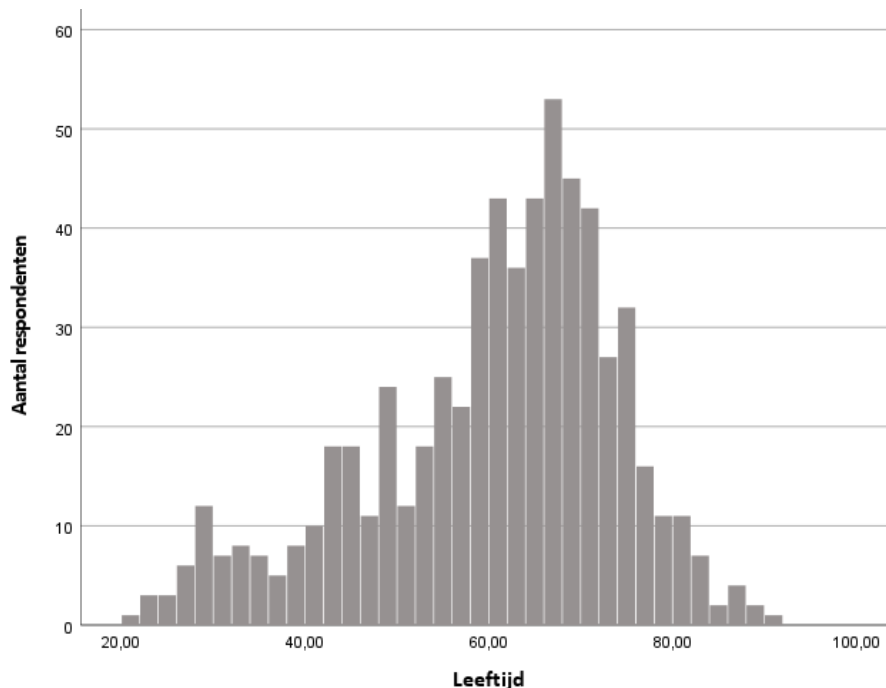
In dit onderdeel zullen er eerst algemene en meer beschrijvende resultaten weergegeven worden. Daarna zal er ingegaan worden op de algemene effecten van onbeschaafd taalgebruik op politiek vertrouwen en overtuigingskracht. Het bestaand onderzoek (waar dus ook in de literatuurstudie werd op ingegaan) zal hier dus met andere woorden gerepliceerd worden. Vervolgens wordt er een stap verder gegaan en worden de eigenlijke hypothesen getoetst. Er zal dan dus gecontroleerd worden voor het standpunt van de respondenten op het bediscussieerde issue.

Tabel 2 toont de verdeling van de gebruikte steekproef naar geslacht aan. Daarin valt het op dat vooral veel mannen deelnamen aan de survey. Meer dan drie keer zo veel mannen als vrouwen namen deel aan het onderzoek. Zoals eerder vermeld is er voor dit onderzoek gebruik gemaakt van het M²P-Panel. De mensen die in het panel zitten hebben zichzelf opgegeven om deel te nemen aan onderzoek. De vertekening naar geslacht is dus aan die zelfselectie te wijten. In de discussiesectie zal er dieper worden ingegaan op de vertekening door zelfselectie.

Tabel 2*Verdeling Steekproef naar Geslacht*

Geslacht	Aantal	Percentage
Man	482	77%
Vrouw	146	23%
Anders	2	0%
Totaal	630	100%

De gemiddelde leeftijd van de deelnemers aan dit onderzoek bedraagt net geen 60 jaar (59,86 jaar). De jongste deelnemer was 21 jaar en de oudste had een leeftijd van 91 jaar. In figuur 1 wordt de verdeling naar leeftijd grafisch weergegeven in een histogram.

Figuur 1*Leeftijdsverdeling in Steekproef*

4.1 Verklaring standpunt op rekeningrijden

Vooraleerst in te gaan op de effecten van onbeschaafde communicatie op vertrouwen en overtuigingskracht, wordt er eerst stilgestaan bij het thema van het debat. In dit verkennende onderdeel wordt er nagegaan hoe het standpunt op het thema rekeningrijden valt te verklaren. Die inzichten bieden meer achtergrond om de eigenlijke resultaten van dit

onderzoek beter te interpreteren en te begrijpen. In tabel 3 staan de resultaten weergegeven.

Allereerst geven respondenten in het algemeen aan gewonnen te zijn voor het idee van rekeningrijden. De gemiddelde positie van de respondenten op de vraag of ze voorstander zijn van rekeningrijden bedraagt 5,29 (met een standaardfout van (afgerond) 1,33). Dat gemiddelde ligt uiteraard dichterbij 7 dan bij 1 wat erop wijst dat respondenten eerder gewonnen zijn voor rekeningrijden dan omgekeerd.

Tabel 3 geeft weer dat de leeftijd van mensen, een significante invloed heeft op het standpunt dat die persoon heeft op het vlak van rekeningrijden. Wanneer iemands leeftijd met 1 jaar toeneemt, is die persoon ,012 meer te vinden voor rekeningrijden.

Het hebben van een bedrijfswagen of meerdere persoonlijke wagens heeft dan weer een significant negatief effect. Wanneer iemand een bedrijfswagen of meerdere persoonlijke wagens heeft, zijn mensen minder voorstander van rekeningrijden. Daarbij is het effect van de persoonlijke wagens het grootst.

Een verklaring voor die laatste bevinding zou kunnen zijn dat het, letterlijk, om een persoonlijke wagen gaat. Het is een wagen die echt van iemand is (in vergelijking met een bedrijfswagen die in zekere zin eigendom blijft van het bedrijf waar iemand werkt), waardoor het effect dan ook misschien groter is dan voor een bedrijfswagen.

Verder is te zien dat het bezit van 1 persoonlijke wagen geen significante invloed heeft op iemands standpunt, maar het bezit van meerdere persoonlijke wagens wel. Volgende redenering kan een mogelijke verklaring zijn. De kans dat iemand die meerdere auto's bezit en frequenter rijdt, is groter dan dat iemand met maar 1 wagen een frequente chauffeur is. Hoe meer iemand met de auto rijdt, hoe hoger de rekening oploopt bij een systeem als rekeningrijden. Dat zou kunnen verklaren waarom het bezit van 1 persoonlijke wagen nog geen significante invloed heeft op het standpunt van iemand op rekeningrijden, maar het bezit van meerdere wagens wel.

De reden waarom die verklaring dan niet opgaat wanneer het om bedrijfswagens gaat, zou kunnen zijn omdat het aantal respondenten met meerdere bedrijfswagen heel laag lag. Slechts 25 deelnemers gaven aan dat hun huishouden meerdere bedrijfswagens had

(tegenover 134 die er één hebben). Die 25 personen is waarschijnlijk een te lage proportie om een significant verband te zien.

Iemands geslacht is ten slotte geen significante voorspeller van het standpunt dat iemand inneemt op het issue rekeningrijden.

Tabel 3

Regressieanalyse naar Standpunt op Rekeningrijden

	B	Standaardfout
(Intercept)	4,914***	,283
Leeftijd	,012**	,004
Geslacht (ref.: man)		
Vrouw	-,026	,127
Ander geslacht	-,603	,933
Bedrijfswagens (ref.: geen bedrijfswagen)		
1 bedrijfswagen	-,338*	,136
Meerdere bedrijfswagens	-,197	,284
Persoonlijke wagens (ref.: geen persoonlijke wagen)		
1 persoonlijke wagen	-,215	,151
Meerdere persoonlijke wagens	-,454**	,170
SSR [df]	43,142 [7]	
SSE [df]	1062,430 [622]	
F [p]	3,608 [<,001]	
R ²	,028	
N	630	

Significantieniveaus: *p < .050, **p < .010, ***p < .001

4.2 Effecten van onbeschaafde communicatie op politiek vertrouwen (I)

In deze sectie zal het bestaand onderzoek rond onbeschaafde communicatie gerepliceerd worden. Hier wordt er dus nog geen rekening gehouden met de moderator (het al dan niet akkoord zijn met het standpunt van een van de politici) tussen onbeschaafdheid in politieke debatten en politiek vertrouwen. Daarvoor is een interactieterm nodig en die wordt pas later in deze paper mee opgenomen in de modellen. Enkel de invloed van onbeschaafde communicatie in debatten op politiek vertrouwen wordt hier opgemeten.

4.2.1 Vertrouwen in mr. Verlaeken (I)

Tabel 4 geeft de regressieanalyse naar het vertrouwen in mr. Verlaeken (de politicus die vóór het rekeningrijden pleitte) weer. Dit model is significant en verklaart 32,2% van de variantie. De onafhankelijke variabelen in de regressieanalyse verklaren dus voor 32,2% het vertrouwen in mr. Verlaeken. Het vertrouwen in mr. Verlaeken wordt dus voor 67,8% door nog andere factoren bepaald.

De resultaten laten duidelijk zien dat het vertrouwen in mr. Verlaeken significant lager is wanneer hij op een onbeschaafde manier debatteert. Tabel 4 toont dat respondenten die het debat te horen kregen waarin mr. Verlaeken op een onbeschaafde manier sprak, significant minder vertrouwen hadden in mr. Verlaeken dan de respondenten die in de beschaafde groep ingedeeld zaten, en dus het volledig beschaafde debat kregen te horen.

Ook de groep die het debat te horen kreeg waarin beide politici op een onbeschaafde manier elkaar te woord stonden, gaven een lager vertrouwen in mr. Verlaeken aan. Ook hier verlaagt het vertrouwen in mr. Verlaeken significant in vergelijking met een beschaafd debat. De daling is wel een stuk kleiner ten opzichte van wanneer enkel mr. Verlaeken *uncivil* is. Het vertrouwen in mr. Denauw wordt dan weer niet significant beïnvloed. Hij gebruikte dan ook een beschaafd discours.

Naast bovenstaande significante resultaten, zijn er ook nog andere tendensen op te maken uit de regressie in tabel 4. Naarmate respondenten op een 7-puntsschaal, gaande van “helemaal oneens” tot “helemaal eens”, één punt meer naar “helemaal eens” neigen op de stelling of ze voorstander zijn van rekeningrijden², tonen ze ,505 meer vertrouwen in mr.

² Het standpunt van de respondenten op rekeningrijden werd, zoals uiteengezet in de methodensectie, niet rechtstreeks bevraagd, maar wel via zes stellingen waar respondenten op een 7-puntsschaal moesten aangeven in welke mate ze het eens waren met de stelling.

Verlaeken. Hierbij mag er echter, zoals eerder vermeld, geen verwarring ontstaan met de moderator in dit onderzoek. Die is in dit model nog niet opgenomen. Dit model laat immers niet toe om na te gaan of (en hoe) het effect van onbeschaafdheid op politiek vertrouwen verschilt naargelang de categorie van een derde variabele: het standpunt van de respondent op rekeningrijden. Om dat effect te kunnen opmeten is een interactieterm nodig. Die wordt opgenomen in tabel 9 in hoofdstuk 4.4.1..

Andere factoren die mogelijk het vertrouwen in mr. Verlaeken zouden kunnen verklaren lijken geen significante invloed te hebben. Zo heeft het bezit van een of meerdere auto's (al dan niet een of meerdere bedrijfswagens) geen significante invloed op het vertrouwen in mr. Verlaeken. Vanuit theoretisch oogpunt was het echter interessant om deze variabelen mee te bevragen en op te nemen in de regressie. Theoretisch zou het immers kunnen dat iemand die zelf een of meerdere auto's bezit meer (of minder) voorstander is van rekeningrijden (zie eerder) en daardoor ook een hoger (of net lager) vertrouwen in mr. Verlaeken (die vóór het rekeningrijden pleitte) zou aangeven. Uit de analyse blijkt dus echter dat er geen significant effect is van het bezit van (een) wagen(s) op het vertrouwen in mr. Verlaeken.

Tabel 4

Regressieanalyse naar Vertrouwen in mr. Verlaeken

	B	Standaardfout
(Intercept)	1,495***	,279
Leeftijd	,005	,003
Geslacht (ref.: man)		
Vrouw	,177	,100
Ander geslacht	-1,000	,734
Bedrijfswagens (ref.: geen bedrijfswagen)		
1 bedrijfswagen	-,080	,108
Meerdere bedrijfswagens	-,220	,223

Persoonlijke wagens (ref.: geen persoonlijke wagen)		
1 persoonlijke wagen	-,067	,119
Meerdere persoonlijke wagens	-,220	,134
Experimentele conditie (ref.: beide politici <i>civil</i>)		
Mr. Verlaeken <i>uncivil</i>	-,501***	,114
Mr. Denauw <i>uncivil</i>	,007	,115
Beide politici <i>uncivil</i>	-,389***	,117
Standpunt rekeningrijden	,505***	,032
<hr/>		
SSR [df]	330,394 [11]	
SSE [df]	659,105 [618]	
F [p]	28,163 [<,001]	
R ²	,322	
N	630	
<hr/>		
Significantieniveaus: *p < .050, **p < .010, ***p < .001		

4.2.2 Vertrouwen in mr. Denauw (I)

De regressieanalyse naar het vertrouwen in mr. Denauw (de politicus die tegen het rekeningrijden pleitte) toont ongeveer dezelfde tendensen als bij de regressie naar het vertrouwen in mr. Verlaeken. Ook hier is het model (weergegeven in tabel 5) significant. Het vertrouwen in mr. Denauw wordt voor 31,5% verklaard door dit model.

Analoog aan tabel 4 toont tabel 5 dat respondenten die mr. Denauw onbeschaafd hebben horen debatteren een significant lager vertrouwen in mr. Denauw aan (in vergelijking met de groep die het beschaafde debat te horen kreeg).

Ook in de conditie waarin beide politici onbeschaafd zijn, is het vertrouwen in mr. Denauw lager dan in de conditie waarin beide politici op een beschaafde manier met elkaar in debat gaan. Hier is het effect op het vertrouwen in mr. Denauw van het volledig onbeschaafde debat zelfs groter dan wanneer enkel mr. Denauw onbeschaafd communiceert. Het vertrouwen in mr. Verlaeken, die beschaafd praat, wordt daarentegen (logischerwijs) niet significant beïnvloed. Wanneer dus ook mr. Verlaeken onbeschaafd is (de politicus waar de

respondenten zich in het algemeen het meest in kunnen vinden (zie eerder)), daalt het vertrouwen in mr. Denauw nog sterker.

Ook wat betreft het standpunt op rekeningrijden is het effect vergelijkbaar met de regressieanalyse in tabel 4, niettegenstaande dat het hier om een negatieve coëfficiënt gaat.

Het bezit van (een) wagen(s) heeft net zoals daarnet geen significante invloed op het vertrouwen in mr. Denauw.

Tabel 5

Regressieanalyse naar Vertrouwen in mr. Denauw

	B	Standaardfout
(Intercept)	5,643***	,279
Leeftijd	,006	,003
Geslacht (ref.: man)		
Vrouw	,017	,100
Ander geslacht	-,009	,734
Bedrijfswagens (ref.: geen bedrijfswagen)		
1 bedrijfswagen	-,039	,108
Meerdere bedrijfswagens	-,109	,134
Persoonlijke wagens (ref.: geen persoonlijke wagen)		
1 persoonlijke wagen	-,018	,119
Meerdere persoonlijke wagens	,115	,134
Experimentele conditie (ref.: beide politici <i>civil</i>)		
Mr. Verlaeken <i>uncivil</i>	-,052	,114
Mr. Denauw <i>uncivil</i>	-,387***	,115
Beide politici <i>uncivil</i>	-,475***	,117

Standpunt rekeningrijden	-,499***	,032
SSR [df]	299,449 [11]	
SSE [df]	650,561 [618]	
F [p]	25,860 [<,001]	
R ²	,315	
N	630	

Significantieniveaus: *p < .050, **p < .010, ***p < .001

4.2.3 Vertrouwen in instellingen

Tabel 6 toont aan dat het regressiemodel naar het vertrouwen in de politieke instellingen niet significant is (F = 1,320 met p < ,246). Bijgevolg zijn ook alle regressiecoëfficiënten niet significant. Het vertrouwen in politieke instellingen wordt dus niet significant beïnvloed door onbeschaafdheid in politieke debatten.

Bij die laatste stelling moet er misschien wel genuanceerd worden. Het vertrouwen wordt niet beïnvloed door het luisteren naar het debat over rekeningrijden. In dat debat werden er bijvoorbeeld geen namen van politici of politieke partijen genoemd. Wanneer dat wel zou gebeuren, zouden er misschien wel effecten waargenomen worden. In de vragenlijst werd er immers gepeild naar onder andere het vertrouwen in politieke partijen en in de Vlaamse politici.

Ook het thema van het debat zou een invloed kunnen hebben. Een debat over bijvoorbeeld de staatsstructuur zou misschien wel een effect hebben.

Ook het medium kan misschien een oorzaak zijn waarom er geen significant verband is. Zoals eerder besproken heeft een audiovisuele stimulus waarschijnlijk meer effect dan een louter auditieve prikkel.

Tabel 6

Regressieanalyse naar Vertrouwen in Politieke Instellingen

	B	Standaardfout
(Intercept)	3,606	,224
Leeftijd	,003	,003
Geslacht (ref.: man)		
Vrouw	,040	,110

Ander geslacht	-,922	,818
Experimentele conditie (ref.: beide politici <i>civil</i> -		
Mr. Verlaeken <i>uncivil</i>	-,194	,127
Mr. Denauw <i>uncivil</i>	-,293	,129
Beide politici <i>uncivil</i>	-,247	,130
<hr/>		
SSR [df]	10,439 [6]	
SSE [df]	821,318 [632]	
F [p]	1,320 [,246]	
R ²	,013	

Significantieniveaus: *p < .050, **p < .010, ***p < .001

4.3 Effect van onbeschaafde communicatie op overtuigingskracht (I)

Ook hier zal het bestaand onderzoek rond onbeschaafde communicatie gerepliceerd worden. Er wordt hier dus ook nog geen rekening gehouden met de moderator. Enkel de invloed van onbeschaafde communicatie op overtuigingskracht wordt opgemeten.

4.3.1 Overtuigingskracht van mr. Verlaeken (I)

Tabel 7 toont de regressieanalyse van de overtuigingskracht van mr. Verlaeken. Dit significante model heeft een *R squared* van ,519. 52% van de variantie wordt dus verklaard door de onafhankelijke variabelen in de regressieanalyse. De overtuigingskracht van mr. Verlaeken wordt dus met andere woorden voor 48% door nog andere variabelen verklaard.

Het valt meteen op dat enkel de conditie waarin enkel mr. Verlaeken onbeschaafd is een significante invloed heeft op zijn overtuigingskracht. In de conditie waarin beide politici onbeschaafd communiceren daalt de overtuigingskracht van mr. Verlaeken opmerkelijk genoeg dan weer niet significant (in tegenstelling tot wanneer het ging over het *vertrouwen* in mr. Verlaeken).

Ook in dit model is opnieuw het standpunt op rekeningrijden een significante voorspeller van in welke mate respondenten mr. Verlaeken als overtuigend percipiëren. Naarmate de respondenten één punt op de 7-puntsschaal meer te vinden zijn vóór rekeningrijden, vinden ze mr. Verlaeken ,734 meer overtuigend.

Tabel 7*Regressieanalyse naar Overtuigingskracht van mr. Verlaeken*

	B	Standaardfout
(Intercept)	,590*	,280
Leeftijd	,001	,003
Geslacht (ref.: man)		
Vrouw	,157	,100
Ander geslacht	-1,196	,739
Bedrijfswagens (ref.: geen bedrijfswagen)		
1 bedrijfswagen	-,103	,109
Meerdere bedrijfswagens	-,145	,225
Persoonlijke wagens (ref.: geen persoonlijke wagen)		
1 persoonlijke wagen	-,135	,120
Meerdere persoonlijke wagens	-,232	,135
Experimentele conditie (ref.: beide politici <i>civil</i>)		
Mr. Verlaeken <i>uncivil</i>	-,335**	,115
Mr. Denauw <i>uncivil</i>	-,098	,116
Beide politici <i>uncivil</i>	-,219*	,117
Standpunt rekeningrijden	,758***	,032
SSR [df]	662,841 [11]	
SSE [df]	593,007 [618]	
F [p]	62,798 [<,001]	
R ²	,519	
N	630	

Significantieniveaus: *p < .050, **p < .010, ***p < .001

4.3.2 Overtuigingskracht van mr. Denauw (I)

De regressieanalyse naar de overtuigingskracht van mr. Denauw wordt weergegeven in tabel 8. Dit significante model verklaart 45,7% van de variantie. Nogal verrassend is hier de invloed van een onbeschaafd discours van mr. Denauw niet significant (waar hierboven de onbeschaafde taal van mr. Verlaeken dat wel was en ook in de andere modellen de ‘afzonderlijke’ onbeschaafdheid van een politicus telkens significant was). Daarentegen zorgt een debat waarin beide politici *uncivil* zijn wel voor een verlaging in de overtuigingskracht van mr. Denauw.

Wat betreft het standpunt op rekeningrijden zien we bijna exact het tegengestelde beeld van bij mr. Verlaeken. Naarmate respondenten een punt meer vóór rekeningrijden zijn, vinden ze mr. Denauw ,758 minder overtuigend. Hier speelt uiteraard het feit dat mr. Denauw resoluut tegen rekeningrijden pleitte, terwijl de respondenten over het algemeen eerder vóór rekeningrijden te vinden zijn (zie eerder). Die laatste variabele wordt hier nog niet als moderator behandeld tussen onbeschaafdheid en overtuigingskracht. Daarvoor is een interactieterm nodig (zie later).

Andere factoren die theoretisch verklaring zouden kunnen bieden voor de overtuigingskracht (bijvoorbeeld het bezit van een wagen) blijken geen significante invloed te hebben op het vertrouwen in mr. Denauw.

Tabel 8

Regressieanalyse naar Overtuigingskracht van mr. Denauw

	B	Standaardfout
(Intercept)	7,090***	,307
Leeftijd	,001	,004
Geslacht (ref.: man)		
Vrouw	-,006	,110
Ander geslacht	1,079	,808
Bedrijfswagens (ref.: geen bedrijfswagen)		
1 bedrijfswagen	,012	,119

Meerdere bedrijfswagens	-,054	,246
Persoonlijke wagens (ref.: geen persoonlijke wagen)		
1 persoonlijke wagen	,192	,131
Meerdere persoonlijke wagens	,232	,148
Experimentele conditie (ref.: beide politici <i>civil</i>)		
Mr. Verlaeken <i>uncivil</i>	-,168	,126
Mr. Denauw <i>uncivil</i>	-,135	,127
Beide politici <i>uncivil</i>	-,431***	,129
Standpunt rekeningrijden	,770***	,035
<hr/>		
SSR [df]	688,991 [11]	
SSE [df]	789,250 [618]	
F [p]	49,045 [<,001]	
R ²	,457	
N	630	

Significantieniveaus: *p < .050, **p < .010, ***p < .001

4.4 Effecten van onbeschaafde communicatie op politiek vertrouwen (II)

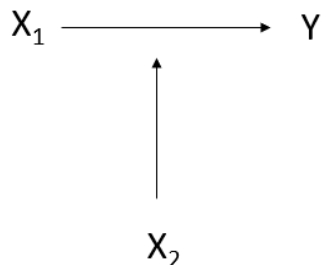
In deze sectie zullen hypothesen 1 en 2 getoetst worden. Hier wordt er dus wel rekening gehouden met de moderator. Heeft het al dan niet akkoord zijn met de politicus een invloed op het vertrouwen in een onbeschaafde politicus? Wanneer er sprake is van interactie verschilt het verband tussen twee variabelen (X_1 en Y) naargelang de categorie van een derde variabele (X_2). X_2 (een onafhankelijke variabele) zou daarbij een invloed hebben op de relatie tussen X_1 (een andere onafhankelijke variabele) en Y (de afhankelijk variabele).

In deze casus zou het verband tussen vertrouwen (of overtuigingskracht) en *incivility* kunnen verschillen naargelang de categorie van een derde variabele: het eens of oneens zijn met een politicus. Door een interactieterm op te nemen in de analyse kan er nagegaan worden of het effect van *incivility* verschillend is en varieert voor respondenten die het eens zijn met de

politicus in vergelijking met respondenten die het minder eens zijn met de politicus. Grafisch ziet een interactieverband er als volgt uit:

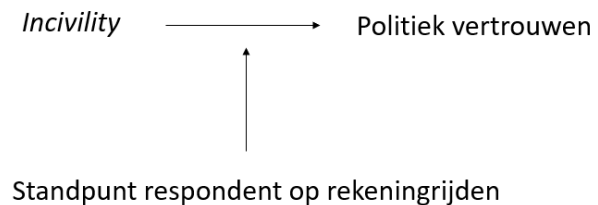
Figuur 2

Grafische Weergave Interactie-effect

Figuur 3

Grafische Weergave Interactie-effect (toegepast)

In de tabellen die volgen zijn er steeds twee interactievariabelen opgenomen in de modellen. Een interactievariabele met de ‘afzonderlijke’ onbeschaafdheidsconditie en een interactievariabele met de conditie waarin beide politici onbeschaafd zijn.

4.4.1 Vertrouwen in mr. Verlaeken (II)

Het valt meteen op dat model 2 in tabel 9, met interactietermen tussen het standpunt van de respondent over rekeningrijden (en dus ook in welke mate ze het eens zijn met mr. Verlaeken) en of mr. Verlaeken al dan niet onbeschaafd is, nagenoeg even veel variantie verklaart als het model zonder de interactieterm (model 1). Model 2 lijkt dus afgaande daarop geen meerwaarde te bieden in het verklaren hoe het vertrouwen in een onbeschaafde politicus varieert. Model 2 is echter, net zoals model 1, significant. Model 1 in tabel 8 is hetzelfde model als tabel 3.

Het opnemen van de interactieterm in model 2 laat toe dat het effect van *incivility* op het vertrouwen in mr. Verlaeken varieert naargelang respondenten het meer of minder eens zijn met mr. Verlaeken. Op die manier kunnen hypothesen 1 en 2 getoetst worden. Daarvoor moest er immers rekening gehouden worden met het standpunt van de respondent op het issue rekeningrijden (want dat geeft aan in welke mate hun standpunt overeen komt met dat van de politici).

Uit model 2 in tabel 9 blijkt verder dat de interactieterm niet significant is. Het vertrouwen in mr. Verlaeken wordt wel significant beïnvloed door *incivility*, maar het effect verschilt niet voor mensen die het eens of oneens zijn met mr. Verlaeken. Model 1 toont immers dat het vertrouwen in mr. Verlaeken lager ligt wanneer respondenten een onbeschaafd debat te horen krijgen (zowel wanneer enkel mr. Verlaeken onbeschaafd is als wanneer ook mr.

Denauw onbeschaafd is). Wanneer er rekening wordt gehouden met het standpunt van de respondenten is er geen significant effect (zie de coëfficiënten van de interactietermen in model 2). Zowel H1 als H2 kunnen dus verworpen worden wat betreft het vertrouwen in mr. Verlaeken. Beide hypothesen gingen immers van een significant effect uit. Uit tabel 8 blijkt echter dat er geen significant effect bestaat.

Door het opnemen van de interactieterm valt ook het hoofdeffect van *incivility* deels weg in model 2. Het hoofdeffect van de onbeschaafde taal van mr. Verlaeken is nog wel significant in model 2, maar wel op een lager significantieniveau. Het effect is daarentegen wel sterker geworden. Het hoofdeffect in model 1 dat aantoonde dat onbeschaafde taal door beide politici het vertrouwen in mr. Verlaeken doet dalen, is in het tweede model niet meer significant.

Tabel 9

Regressieanalyse Naar Vertrouwen in mr. Verlaeken Zonder Interactieterm (model 1) en met Interactieterm (model 2)

	Model 1		Model 2	
	B	Standaardfout	B	Standaardfout
(Intercept)	1,495***	,279	1,663***	,330
Leeftijd	,005	,003	,004	,003
Geslacht (ref.: man)				
Vrouw	,177	,100	,174	,100
Ander geslacht	-1,000	,734	-,990	,740
Bedrijfswagens (ref.: geen bedrijfswagen)				
1 bedrijfswagen	-,080	,108	-,084	,109
Meerdere bedrijfswagens	-,220	,223	-,131	,225
Persoonlijke wagens (ref.: geen persoonlijke wagen)				
1 persoonlijke wagen	-,067	,119	-,078	,121
Meerdere persoonlijke wagens	-,220	,134	-,234	,136

Experimentele conditie (ref.: beide politici <i>civil</i>)				
Mr. Verlaeken <i>uncivil</i>	-,501***	,114	-,872	,417
Mr. Denauw <i>uncivil</i>	,007	,115	,006	,116
Beide politici <i>uncivil</i>	-,389***	,117	-,647*	,444
Standpunt rekeningrijden	,505***	,032	,477***	,043
Interactietermen				
Standpunt	-	-	,070	,075
rekeningrijden*Verlaeken <i>uncivil</i>				
Standpunt	-	-	,049	,081
rekeningrijden*Beide politici <i>uncivil</i>				
SSR [df]	330,394 [11]		331,433 [13]	
SSE [df]	659,105 [618]		658,067 [616]	
F [p]	28,163 [<,001]		23,865 [<,001]	
R ²	,322		,321	
N	630		630	

Significantieniveaus: *p < .050, **p < .010, ***p < .001

4.4.2 Vertrouwen in mr. Denauw (II)

Uit tabel 10 blijkt dat de verklaarde variantie van model 2, waarin de interactietermen zijn opgenomen, kleiner is dan in model 1, zonder interactietermen. Het opnemen van interactietermen lijkt dus opnieuw geen meerwaarde te bieden in het verklaren waarom mensen mr. Denauw al dan niet vertrouwen. Ook hier is model 2 significant.

Opnieuw laat het opnemen van de interactietermen toe dat het effect van *incivility* varieert naarmate mensen het eens of oneens zijn met mr. Denauw. Ook hier wordt dus rekening gehouden met het standpunt van de respondenten op rekeningrijden en kunnen dus hypothese 1 en 2 getoetst worden (wat betreft het vertrouwen in mr. Denauw dus).

Analoog aan het vertrouwen in mr. Verlaeken, daalt ook het vertrouwen in mr. Denauw wanneer hij onbeschaafd is in zijn taalgebruik (model 1), maar verschilt dat niet significant voor mensen die het met hem eens of oneens zijn (model 2). Ook wat betreft het vertrouwen in mr. Denauw kunnen H1 en H2 dus verworpen gingen. In tegenstelling tot wat die hypothesen beweren, is er geen significant effect.

Hier houdt, in tegenstelling tot daarnet bij mr. Verlaeken, het hoofdeffect van de *incivility* in de conditie waarin beide politici *uncivil* zijn wel stand in het model waar de interactieterm is opgenomen. In model 2 is de invloed van twee onbeschaafde politici zelfs bijna twee maal zo groot. Ook de variabele “standpunt rekeningrijden”, die het standpunt van de respondenten op het rekeningrijden-issue opmeet, is nog steeds significant.

Tabel 10

Regressieanalyse Naar Vertrouwen in mr. Denauw Zonder Interactieterm (model 1) en met Interactieterm (model 2)

	Model 1		Model 2	
	B	Standaardfout	B	Standaardfout
(Intercept)	5,643***	,279	5,671***	,317
Leeftijd	,006	,003	,006	,003
Geslacht (ref.: man)				
Vrouw	,017	,100	,019	,100
Ander geslacht	-,009	,734	-,016	,734
Bedrijfswagens (ref.: geen bedrijfswagen)				
1 bedrijfswagen	-,039	,108	-,042	,108
Meerdere bedrijfswagens	-,109	,134	-,106	,223
Persoonlijke wagens (ref.: geen persoonlijke wagen)				
1 persoonlijke wagen	-,018	,119	-,030	,120
Meerdere persoonlijke wagens	,115	,134	,100	,135

Experimentele conditie (ref.: beide politici *civil*)

Mr. Verlaeken <i>uncivil</i>	-,052	,114	-,052	,114
Mr. Denauw <i>uncivil</i>	-,387***	,115	-,094	,404
Beide politici <i>uncivil</i>	-,475***	,117	-,911*	,440

Standpunt rekeningrijden	-,499***	,032	-,502***	,043
--------------------------	----------	------	----------	------

Interactietermen

Standpunt rekeningrijden*Denauw <i>uncivil</i>	-	-	-,056	,074
Standpunt rekeningrijden*Beide politici <i>uncivil</i>	-	-	,082	,080

SSR [df]	299,449 [11]	301,873 [13]
SSE [df]	650,561 [618]	648,135 [616]
F [p]	25,860 [<,001]	22,070 [<,001]
R ²	,315	,303
N	630	630

Significantieniveaus: *p < .050, **p < .010, ***p < .001

Gezien zowel het vertrouwen in mr. Verlaeken als in mr. Denauw niet verschilt naarmate respondenten het meer of minder eens zijn met deze politici (zie 4.4.1. en 4.4.2.), kunnen de hypothesen 1 en 2 volledig verworpen worden.

4.5 Effect van onbeschaafde communicatie op overtuigingskracht (II)

In deze sectie zullen hypothesen 3 en 4 getoetst worden. Ook hier wordt er dus wel rekening gehouden met de moderator. Heeft het al dan niet akkoord zijn met de politicus een invloed op de overtuigingskracht van een politicus wanneer die politicus onbeschaafd is?

Ook in deze analyses zal dus een interactie-effect onderzocht worden dat toelaat om het verband tussen twee variabelen te onderzoeken naargelang de categorie van een derde

variabele. Hier gaat het dus om het verband tussen overtuigingskracht en *incivility* naargelang de categorie van een derde variabele: het eens of oneens zijn met een politicus.

In de tabellen die volgen zijn er opnieuw steeds twee interactievariabelen opgenomen in de modellen. Een interactievariabele met de ‘afzonderlijke’ onbeschaafdheidsconditie en een interactievariabele met de conditie waarin beide politici onbeschaafd zijn.

4.5.1 Overtuigingskracht van mr. Verlaeken (II)

In tabel 11 staat opnieuw het model zonder interactietermen (model 1) en het model met interactietermen (model 2) dat toelaat om de invloed van het al dan niet eens te zijn met mr. Verlaeken te onderzoeken. Net zoals vorige modellen met interactietermen, leert de R^2 -waarde ons dat het model met interactietermen niet meer variantie verklaart dan het model zonder interactietermen. De waarde is nagenoeg gelijk aan de R^2 -coëfficiënt in model 1. Het lijkt dus dat model 2 geen meerwaarde biedt in het verklaren van de overtuigingskracht van mr. Verlaeken. Model 2 is wel, net zoals model 1, significant.

Wanneer we kijken naar de invloed van de interactietermen, zien we dat die beide niet significant zijn. Ook wanneer het op de overtuigingskracht van mr. Verlaeken aankomt, heeft *incivility* een negatief effect, maar is dat effect niet significant verschillend voor mensen die het met hem eens of oneens zijn. Bijgevolg kunnen zowel H3 als H4 wat betreft de overtuigingskracht van mr. Verlaeken verworpen worden. Beiden hypothesen gingen namelijk uit van een significant verband. Uit tabel 9 blijkt dat verband echter niet te bestaan. Het hoofdeffect van *incivility*, dat in model 1 significant is, is dat in model 2 na het opnemen van de interactietermen niet meer. Enkel de variabele ‘standpunt rekeningrijden’ is nog significant in model 2.

Tabel 11

Regressieanalyse Naar Overtuigingskracht van mr. Verlaeken Zonder Interactieterm (model 1) en met Interactieterm (model 2)

	Model 1		Model 2	
	B	Standaardfout	B	Standaardfout
(Intercept)	,590*	,280	,591	,313
Leeftijd	,001	,003	,001	,003

Geslacht (ref.: man)				
Vrouw	,157	,100	,159	,095
Ander geslacht	-1,196	,739	-1,197	,702
Bedrijfswagens (ref.: geen bedrijfswagen)				
1 bedrijfswagen	-,103	,109	-,103	,103
Meerdere bedrijfswagens	-,145	,225	-,145	,213
Persoonlijke wagens (ref.: geen persoonlijke wagen)				
1 persoonlijke wagen	-,135	,120	-,136	,115
Meerdere persoonlijke wagens	-,232	,135	-,232	,129
Experimentele conditie (ref.: beide politici <i>civil</i>)				
Mr. Verlaeken <i>uncivil</i>	-,335**	,115	-,326	,396
Mr. Denauw <i>uncivil</i>	-,098	,116	-,098	,110
Beide politici <i>uncivil</i>	-,219*	,117	-,233	,422
Standpunt rekeningrijden	,758***	,032	,758***	,041
Interactietermen				
Standpunt rekeningrijden*Verlaeken <i>uncivil</i>	-	-	-,002	,071
Standpunt rekeningrijden*Beide politici <i>uncivil</i>	-	-	,003	,077
SSR [df]	662,841 [11]		662,843 [13]	
SSE [df]	593,007 [618]		593,004 [616]	
F [p]	62,798 [<,001]		52,965 [<,001]	
R ²	,519		,518	

N

630

630

 Significantieniveaus: *p < .050, **p < .010, ***p < .001

4.5.2 Overtuigingskracht van mr. Denauw (II)

Net zoals hierboven, verklaart model 2 in tabel 12 opnieuw ongeveer even veel variantie als model 1. De meerwaarde van het opnemen van de interactietermen lijkt dus maar zeer gering. Model 2 is wel opnieuw significant.

Uit de regressieanalyse in model 2 van tabel 12 blijken opnieuw dat de interactietermen, die toelaten om te kijken wat de invloed van *incivility* op overtuigingskracht is, gecontroleerd voor de eensgezindheid van de respondenten met mr. Denauw, niet significant zijn.

Opnieuw kan er dus gesteld worden dat *incivility* de overtuigingskracht van mr. Denauw verlaagt (zie model 1), maar dat het effect niet verschilt naargelang mensen het meer of minder eens zijn met mr. Denauw. Daaruit volgt dan ook dat H3 en H4 opnieuw verworpen kunnen worden wat betreft de overtuigingskracht van mr. Denauw.

De enige variabele die in model 2 nog significant is, is de variabele 'standpunt rekeningrijden'.

Tabel 12

Regressieanalyse Naar Overtuigingskracht van mr. Denauw Zonder Interactieterm (model 1) en met Interactieterm (model 2)

	Model 1		Model 2	
	B	Standaardfout	B	Standaardfout
(Intercept)	7,090***	,307	7,050***	,349
Leeftijd	,001	,004	,001	,004
Geslacht (ref.: man)				
Vrouw	-,006	,110	-,005	,110
Ander geslacht	1,079	,808	1,080	,809
Bedrijfswagens (ref.: geen bedrijfswagen)				
1 bedrijfswagen	,012	,119	,008	,119

Meerdere bedrijfswagens	-,054	,246	-,047	,246
Persoonlijke wagens (ref.: geen persoonlijke wagen)				
1 persoonlijke wagen	,192	,131	,182	,132
Meerdere persoonlijke wagens	,232	,148	,220	,148
Experimentele conditie (ref.: beide politici <i>civil</i>)				
Mr. Verlaeken <i>uncivil</i>	-,168	,126	-,170	,126
Mr. Denauw <i>uncivil</i>	-,135	,127	,286	,445
Beide politici <i>uncivil</i>	-,431***	,129	-,698	,485
Standpunt rekeningrijden	,770***	,035	-,759***	,047
Interactietermen				
Standpunt rekeningrijden*Denauw <i>uncivil</i>	-	-	-,081	,082
Standpunt rekeningrijden*Beide politici <i>uncivil</i>	-	-	,050	,088
SSR [df]	688,991 [11]		691,301 [13]	
SSE [df]	789,250 [618]		786,940 [616]	
F [p]	49,045 [<,001]		41,626 [<,001]	
R ²	,457		,456	
N	630		630	

Significantieniveaus: *p < .050, **p < .010, ***p < .001

Gezien zowel de overtuigingskracht van mr. Verlaeken als van mr. Denauw niet verschilt naarmate respondenten het meer of minder eens zijn met deze politici (zie 4.5.1. en 4.5.2.), kunnen de hypothesen 3 en 4 volledig verworpen worden.

5 Discussie en conclusie

In dit onderdeel worden de voornaamste bevindingen van het onderzoek besproken door in te gaan op de verschillende hypothesen en de onderzoeksvraag. Daarnaast zal er ook ingegaan worden op de beperkingen van dit onderzoek en zullen er suggesties voor bijkomend onderzoek gegeven worden.

Dit onderzoek probeerde een antwoord te zoeken op volgende vraag: welke effecten (op politiek vertrouwen en overtuigingskracht) hebben onbeschaafde boodschappen door politici op burgers, wanneer burgers het respectievelijk eens en oneens zijn met het standpunt van de politicus? Om die vraag te beantwoorden werd een experimenteel onderzoek met 630 respondenten uitgevoerd waarin respondenten ofwel een beschaafd ofwel een onbeschaafd debat tussen twee politici te horen kregen.

Allereerst werd wat er in de reeds bestaande literatuur werd gevonden, bevestigd in dit onderzoek. Onbeschaafde communicatie door politici verlaagt het vertrouwen in de politici die onbeschaafd communiceren. Daarbij viel het op dat het vertrouwen in mr. Verlaeken lager is wanneer enkel hij onbeschaafd is in vergelijking met wanneer zowel mr. Verlaeken als mr. Denauw onbeschaafd zijn. Wanneer er werd gepeild naar het vertrouwen in mr. Denauw, tekent zich een omgekeerde trend op. Een verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat de respondenten over het algemeen meer voor- dan tegenstander zijn van rekeningrijden. Mr. Verlaeken is dan ook de politicus die in het debat voor het rekeningrijden opkomt. Daarom kan het zijn dat het vertrouwen in hem dan ook lager ligt wanneer enkel hij een onbeschaafd discours volgt.

Het vertrouwen in 'dé' politiek (het politieke systeem) wordt niet significant beïnvloed door individuele politici die *uncivil* zijn. Er is dus geen *spill-over* van de daling in vertrouwen in een individuele politicus naar het politieke systeem. Vertrouwen in het politieke systeem is dus duidelijk robuuster en stabielere dan vertrouwen in een individuele politicus. Het lijkt erop dat individuele politici dus ook individueel worden afgestraft wanneer ze een onbeschaafd discours gebruiken. Dat zorgt er echter niet voor dat mensen ook het vertrouwen in de politiek *as such* verliezen (maar dus enkel in de politicus zelf).

Ook de overtuigingskracht van onbeschaafde politici ligt lager. Daarbij is het opvallend dat de overtuigingskracht van mr. Denauw enkel daalt wanneer beide politici onbeschaafd zijn,

terwijl de overtuigingskracht van mr. Verlaeken enkel daalt wanneer enkel hij onbeschaafd is in het debat.

Uit de resultaten blijkt dat de controlevariabelen die in dit onderzoek werden opgenomen nooit een significante invloed hebben. Blijkbaar heeft het bezit van een (of meerdere) (bedrijfs)wagens geen invloed op de overtuigingskracht van en het vertrouwen in politici die over rekeningrijden debatteren. Ook geslacht en leeftijd blijken nooit een significante invloed te hebben op de te verklaren variabelen.

Bovenstaande controlevariabelen hebben echter wel een invloed op een andere variabele, namelijk het standpunt dat mensen hebben op het issue rekeningrijden. Zowel de variabelen leeftijd, het bezit van één bedrijfswagen en het bezit van meerdere persoonlijke wagens voorspellen of iemand meer of minder voor rekeningrijden te vinden is. Daarbij zorgen het bezit van een bedrijfswagen en het bezit van meerdere persoonlijke wagens ervoor dat iemand een negatieve attitude heeft ten aanzien van rekeningrijden (deze mensen zijn dus minder gewonnen voor het idee van rekeningrijden). Leeftijd heeft dan een omgekeerde invloed, waarbij mensen naarmate ze ouder worden dus meer voorstander van rekeningrijden worden. In de resultatensectie werd daarbij reeds ingegaan op een interpretatie en mogelijke verklaring van die coëfficiënten.

Rekening houdend met het standpunt van respondenten moet hypothese 1, die stelt dat het effect van *incivility* op vertrouwen in politiek kleiner zal zijn wanneer mensen hetzelfde standpunt als een politicus hebben dan bij mensen die een ander standpunt hebben, verworpen worden. Ook de hypothese die daartegenover staat, hypothese 2 (die stelt dat het effect van *incivility* op politiek vertrouwen groter zal zijn bij mensen die het eens zijn met een politicus) kan eveneens niet aanvaard worden. Uit de resultaten blijkt immers dat onbeschaafdheid inderdaad het vertrouwen in politiek (en meer bepaald in de onbeschaafde politici) verlaagt (zoals H1 deels stelt), maar dat het effect niet verschilt naarmate iemand al dan niet hetzelfde standpunt heeft als die politicus. Het effect van onbeschaafdheid op vertrouwen is dus niet significant kleiner (H1) of groter (H2) voor iemand die het eens is met het standpunt van de *uncivil* politicus.

Bij hypothese 3 en hypothese 4 valt dezelfde trend op te merken. Deze hypothesen gingen in op de overtuigingskracht van onbeschaafde politici. Hypothese 3 stelt dat onbeschaafdheid

een minder groot effect zal hebben op de overtuigingskracht van een onbeschaafde politicus voor iemand die het eens is met die politicus in vergelijking met iemand die een ander standpunt aanhangt. Hypothese 4 maakt de omgekeerde redenering en stelt dat het negatieve effect van onbeschaafdheid net groter zal zijn voor iemand die het eens is met een onbeschaafde politicus in vergelijking met iemand die het oneens is. Uit de resultaten van dit onderzoek blijkt echter opnieuw dat beide hypothesen verworpen kunnen worden. De reden hiervoor is omdat er geen significant verband tussen het (al dan niet overeenkomen van het) standpunt van mensen en politici, en onbeschaafdheid te vinden is. Opnieuw vinden we een negatieve invloed van onbeschaafdheid op de overtuigingskracht van een politicus, maar dat effect is niet significant verschillend naarmate iemand het meer of minder eens is met die *uncivil* politicus. Of iemand het nu eens is of niet, een *uncivil* politicus zal steeds als minder overtuigend gezien worden.

Bovenstaande bevindingen laten dan ook toe om de onderzoeksvraag van dit onderzoek heel eenduidig te beantwoorden: er is geen significant verschillend effect van *incivility* op politiek vertrouwen en overtuigingskracht voor mensen die het eens dan wel oneens zijn met een onbeschaafde politicus. Ook wanneer iemand (volledig) achter het standpunt van een onbeschaafde politicus staat, zal het vertrouwen in hem/haar dalen en zal die politicus als minder overtuigend gezien worden. Die effecten zijn niet significant groter of kleiner voor iemand die het (volledig) eens is met die politicus.

De resultaten impliceren dat het (hoofd)effect van *incivility* heel sterk is: ook al staat iemand volledig achter het standpunt van een politicus, toch zal het vertrouwen en de overtuigingskracht even fel dalen als voor iemand die helemaal niet achter die politicus staat. Wanneer het effect minder sterk zou zijn, zou er echter waarschijnlijk wel een verschil zijn tussen mensen die het eens zijn en mensen die het oneens zijn met het standpunt dat een politicus verdedigt. Door de sterkte van het effect lijkt het geen rol te spelen of iemand het al dan niet eens is met de onbeschaafde politicus. Onbeschaafdheid lijkt meteen een afknapper te zijn.

Een andere verklaring voor het niet-significante effect kan ook het thema van het debat zijn. In dit onderzoek werd er gedebatteerd over rekeningrijden. Wanneer er over een meer *salient* issue gediscussieerd zou zijn, had er misschien wel een significant effect opgetreden. Het zou kunnen dat rekeningrijden voor de respondenten niet belangrijk (*salient*) genoeg

was en dat daardoor het vertrouwen en de overtuigingskracht niet significant verschilt voor mensen die het eens of oneens zijn. Een thema met meer *saliency* zou er misschien voor kunnen zorgen dat mensen die het eens zijn met een onbeschaafde politicus zich wel (of juist helemaal niet) laten beïnvloeden (in politiek vertrouwen en/of in gepercipieerde overtuigingskracht). Immers, hoe belangrijker een thema is, hoe meer effect het misschien kan hebben op iemand. Ook een meer gepolariseerd thema (wat dan misschien ook voor een hogere *saliency* zou zorgen) zou misschien via dezelfde redenering wel voor een significant effect zorgen.

Deze studie toont aan dat politici al zeker niet *dankzij* een onbeschaafde toon verkozen kunnen raken. Het is eerder *ondanks* het feit dat politici zoals bijvoorbeeld Donald Trump of Nigel Farage onbeschaafd zijn, dat ze verkozen of heel populair raken. Uit deze resultaten blijkt dat *incivility* geen populariteitsmiddel is, wel in tegendeel. Er spelen dus wellicht andere zaken dan *incivility* die maken dat politici als Trump of Farage aan populariteit winnen en zelfs verkozen raken. Dat relativeert dan ook het mogelijks heel sterke effect van onbeschaafdheid waar hierboven over werd gesproken: Trump communiceert onbeschaafd maar raakt wel verkozen (ook al doet onbeschaafdheid zowel het vertrouwen in hem als zijn overtuigingskracht dalen). Zo kan beargumenteerd worden dat het effect van onbeschaafdheid op zichzelf wel heel sterk is (immers: het eens of oneens zijn heeft geen effect het vertrouwen en de overtuigingskracht), maar dat er nog andere effecten zijn (die niet gerelateerd zijn met onbeschaafdheid) die daar nog boven gaan.

Hoe komt het dan wel dat iemand als Donald Trump president van Amerika wordt, ondanks dat hij onbeschaafd is? Eerder in de literatuurstudie werd die vraag al even aangeraakt. Het feit dat mensen het misschien met hem eens zijn en daarom de onbeschaafdheid 'er maar bijnemen' biedt geen antwoord op die vraag (H1 en H3 worden immers beide ontkracht). Er spelen dus waarschijnlijk andere krachten die nog boven het effect van onbeschaafdheid gaan. Zo gaan bijvoorbeeld het gevoel van antipolitiek en proteststemmen misschien nog boven het effect van onbeschaafdheid. Die gevoelens worden misschien zelfs versterkt door Trumps *incivility*, wat de antipolitiek en de proteststemmen enkel doet toenemen en het stemmenaantal voor politici als Trump nog verder doet stijgen. Toekomstig onderzoek zou kunnen aantonen of het inderdaad zo is dat *incivility* als een katalysator werkt op het gevoel

van antipolitiek en proteststemmen (meer aanbevelingen voor toekomstig onderzoek volgen later).

De bijdrage aan de bestaande literatuur van deze studie is tweeledig. Ten eerste werd er voor het eerst rekening gehouden met het standpunt van respondenten op een bediscussieerd issue waarbij politici onbeschaafd zijn. Ten tweede maakt deze studie ook een onderscheid tussen onbeschaafde politici. In dit onderzoek worden vier experimentele condities gebruikt voor een debat tussen twee politici. Voorgaand onderzoek focuste zich op onbeschaafdheid *in het algemeen*, deze studie maakt daarin onderscheid: één conditie waarin één politicus onbeschaafd is, één conditie waarin de andere politicus onbeschaafd is, één conditie waarin beide politici onbeschaafd zijn, en één conditie waarin beide politici beschaafd zijn.

Hoewel deze studie een duidelijke bijdrage levert aan de bestaande literatuur rond politieke communicatie en *incivility*, was ze niet zonder beperkingen. Een eerste beperking is het steekproefdesign. Eerder werd al in het methodenhoofdstuk ingegaan op het feit dat de steekproef niet aselekt is getrokken en dat er sprake is van selectiebias. De deelnemers aan het onderzoek hebben immers zichzelf opgegeven om deel te nemen aan het onderzoek. Gezien mensen zichzelf opgaven om deel te nemen, kan verwacht worden dat vooral mensen die een (sterke) politieke interesse hebben en waarschijnlijk overwegend ook hoogopgeleid zijn, deelnamen aan het onderzoek³. Dat kan uiteraard voor een vertekening in de resultaten zorgen. Daarentegen valt het natuurlijk ook niet uit te sluiten dat ook in deze steekproef lager opgeleiden en mensen met een lagere politieke interesse deelnamen. Wanneer dit onderzoek met een volledig representatieve steekproef zou gedaan worden (waar dus ook zeker mensen met een lagere interesse in politiek en een lager opleidingsniveau zouden deelnemen), zouden er misschien in beperkte mate andere resultaten gevonden worden. Mensen met een lagere politieke interesse laten zich misschien wel overtuigen door onbeschaafde politici. Onderzoek van Goovaerts en Marien (2020) toonde immers aan dat politiek cynische mensen zich in zeer beperkte mate meer laten overtuigen door *incivility*. Al zou dat effect dus wel maar zeer beperkt zijn (of zelfs

³ Wat meteen als een tweede beperking van het onderzoek kan gezien worden: het opleidingsniveau van de respondenten werd niet rechtstreeks bevraagd in de survey.

helemaal niet zichtbaar zijn in het hoofdeffect (enkel wanneer er wordt gecontroleerd voor bijvoorbeeld opleidingsniveau)).

Verder valt het ook op dat er voornamelijk mannen aan het onderzoek deelnamen.

Daarnaast lag ook de gemiddelde leeftijd van de deelnemers relatief hoog (een gemiddelde leeftijd van 60 jaar). Uit de resultaten bleek er echter geen significant verband uit te gaan van zowel geslacht als leeftijd. Een meer representatieve vertegenwoordiging in termen van geslacht en leeftijd zou dus wellicht ook geen invloed hebben op de resultaten.

Een andere beperking in dit onderzoek is de lengte van de debatten. Het langste debat duurde net iets meer dan 3 minuten. Wanneer de debatten langer zouden duren, zouden de deelnemers van het onderzoek misschien hun aandacht verliezen. Voor een debater is het echter moeilijk om op een die korte tijd goed gefundeerde argumenten voor te leggen. Alhoewel er wel inhoudelijk werd gedebatteerd, kan de korte tijdsduur van de debatten toch als beperking worden gezien. Langst de andere kant is de lengte van de debatten dan weer geen beperking, gezien een langer debat waarschijnlijk voor veel non-reponse had gezorgd omdat mensen de aandacht verloren, het debat beu werden,....

Daarnaast kan ook het medium van het debat als een beperking gezien worden. De deelnemers aan het onderzoek kregen een audiofragment te horen. Eerder in deze thesis werd er al ingegaan op de beperking van een auditieve prikkel ten opzichte van bijvoorbeeld een audiovisuele prikkel. Zo is het denkbaar dat een audiovisuele prikkel meer effect kan hebben dan een audioboodschap. Wanneer mensen ook beeld te zien krijgen, kunnen ze immers ook beïnvloed raken door non-verbale cues (zoals bijvoorbeeld het rollen met ogen) door politici. Langst de andere kant worden mensen ook in het dagelijks leven soms blootgesteld aan een audiodebat (bijvoorbeeld op de radio). Daardoor kan ook deze laatste beperking ook gezien worden als een pluspunt en een toevoeging aan de bestaande literatuur.

Een volgende beperking van dit onderzoek gaat in op de manier waarop de respondenten het debat hebben ervaren. Het debat dat de respondenten te horen kregen was fictief (alhoewel het wel volledig gebaseerd was op een bestaand debat, zie eerder) en ingesproken door stemacteurs. Sommige respondenten gaven op het einde van de survey dan ook aan dat ze de debatopzet niet volledig realistisch vonden. Zeker het feit dat het

debat maar maximaal drie minuten duurde maakte dat een aantal respondenten reeds een vermoeden hadden dat het debat misschien niet volledig echt was. Al kan daarbij ook wel een andere bedenking gemaakt worden. Heel wat mensen die niet doorhadden dat het om een fictief debat ging, hebben waarschijnlijk geen opmerking achtergelaten. Het is plausibel om te denken dat vooral respondenten die wel doorhadden dat het om een fictief debat ging dat ook aangaven in de opmerkingen. De kans is dus reëel dat een heel groot deel respondenten niet doorhad dat het om een fictief debat ging.

Ten slotte laat dit onderzoek slechts toe om maar één korte stimulus op mensen te testen. In de realiteit is een stimulus vaak sterker. Zo zien of horen mensen bijvoorbeeld meerdere debatten op televisie of op de radio die een stuk langer duren dan het debat in dit onderzoek. Mensen worden in het echte leven dus met andere woorden blootgesteld aan een herhaaldelijk gebruik van *incivility*. In de echte wereld is zo'n stimulus dus waarschijnlijk ook sterker. Ook dat is dus een beperking van dit onderzoek: er is, door gebrek aan tijd en middelen, niet getest wat het effect van onbeschaafdheid op lange termijn inhoudt (door bijvoorbeeld herhaaldelijke blootstelling of langere debatten voor te leggen aan de respondenten). Toekomstig onderzoek kan hierop inspelen en, met het oog op hoe het er in de echte wereld aan toe gaat, misschien een realistischer opzet onderzoeken.

In de toekomst kunnen er ook nog andere domeinen en dimensies van *incivility* worden onderzocht. Zoals hierboven reeds beschreven, werd het onderwerp van het debat in dit onderzoek door de deelnemers waarschijnlijk niet als een *salient* issue gezien. Met het oog op toekomstig onderzoek zou het nuttig zijn om dat wel te onderzoeken. Het is immers nog niet geweten of hetzelfde effect zou gevonden worden moest er gedebatteerd worden over een meer polariserend *salient* issue (zoals bijvoorbeeld migratie). Vervolgonderzoek zou in plaats van één debat bijvoorbeeld twee debatten kunnen opnemen in de studie: een debat met een lage *saliency* en een debat met een hoge(re) *saliency*. Zo zou er vergeleken kunnen worden of *saliency* een invloed heeft op de effecten van *incivility* op politiek vertrouwen en overtuigingskracht.

Verder werd er in dit onderzoek geen onderscheid gemaakt tussen verschillende opleidingsniveaus bij de deelnemers aan het onderzoek. In toekomstig onderzoek kan daarop ingepikt worden door daar wel op in te gaan en te onderzoeken of er een significant verschil is in politiek vertrouwen en overtuigingskracht over verschillende opleidingsniveaus.

Ook een longitudinaal design zou een interessante toevoeging aan de bestaande literatuur kunnen betekenen. Uit dit onderzoek en de bestaande literatuur weten we dat het effect van onbeschaafdheid negatief is op zowel de overtuigingskracht van een boodschap als op vertrouwen (in een politicus). Er is echter nog niet volledig geweten hoe lang dat negatief effect standhoudt. Enkel de studie van Mutz en Reeves (2005) lijkt hier op in te spelen (zie eerder in de literatuurstudie). Zij vonden dat het vertrouwen na een tijdje herstelt. Maar misschien wordt het negatief effect van onbeschaafdheid ook wel weggevaagd door een beschaafde boodschap die erop volgt? Of zorgen meerdere onbeschaafde debatten (op korte tijd) voor een nog groter negatief effect? Toekomstig onderzoek zou dat kunnen uitwijzen.

6 Bibliografie

- Bauer, P. C., & Fatke, M. (2014). Direct democracy and political trust: Enhancing trust, initiating distrust—or both? *Swiss Political Science Review*, 20(1), 49-69.
- Bettinghaus, E. P., & Cody, M. J. (1994). *Persuasive communication* (5e ed.). Harcourt Brace College Publishers.
- Borah, P. (2014). Does it matter where you read the news story? Interaction of incivility and news frames in the political blogosphere. *Communication Research*, 41(6), 809-827.
- Bradley, M. (2000). Emotion and Motivation. In J. T. Cacioppo, L. G. Tassinary, & G. Berntson (Eds.), *Handbook of psychophysiology* (pp. 602-642). Cambridge University Press.
- Brooks, D. J., & Geer, J. G. (2007). Beyond negativity: The effects of incivility on the electorate. *American Journal of Political Science*, 51, 1-16.
- Cameron, K. A. (2009). A practitioner's guide to persuasion: An overview of 15 selected persuasion theories, models and frameworks. *Patient education and counseling*, 74(3), 309-317.
- Citrin, J., & Stoker, L. (2018). Political trust in a cynical age. *Annual review of political science*, 21, 49-70.
- Cobb, M. D., & Kuklinski, J. H. (1997). Changing minds: Political arguments and political persuasion. *American Journal of Political Science*, 41(1), 88-121.
- Coe, K., Kenski, K., & Rains, S. A. (2014). Online and uncivil? Patterns and determinants of incivility in newspaper website comments. *Journal of Communication*, 64(4), 658-679.
- Demirdöğen, Ü. D. (2010). The roots of research in (political) persuasion: Ethos, pathos, logos and the Yale studies of persuasive communications. *International Journal of Social Inquiry*, 3(1), 189-201.
- Dodd, L. C., & Schraufnagel, S. (2013). Taking incivility seriously. In S. A. Frisch & S. Q. Kelly (Eds.), *Politics to the Extreme: American political institutions in the twenty-first century* (pp. 71-91). Palgrave Macmillan.
- Durr, R. H., Gilmour, J. B., & Wolbrecht, C. (1997). Explaining congressional approval. *American Journal of Political Science*, 41(1), 175-207.
- Easton, D. (1965). *A Framework for Political Analysis*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall. Prentice Hall.
- Festinger, L. (1962). Cognitive dissonance. *Scientific American*, 207(4), 93-106.

- Fiske, S. T. (1980). Attention and weight in person perception: The impact of negative and extreme behavior. *Journal of personality and social psychology*, 38(6), 889.
- Forgette, R., & Morris, J. S. (2006). High-conflict television news and public opinion. *Political Research Quarterly*, 59(3), 447-456.
- Fridkin, K. L., & Kenney, P. (2011). Variability in citizens' reactions to different types of negative campaigns. *American Journal of Political Science*, 55(2), 307-325.
- Geer, J. G. (2006). *In defense of negativity*. University of Chicago Press.
- Goovaerts, I., & Marien, S. (2020). Uncivil communication and simplistic argumentation: Decreasing political trust, increasing persuasive power? *Political Communication*, 37(6), 768-788.
- Het Nieuwsblad. (2021, 10 september). *Ex-president Trump: "Ik zou Biden in een paar seconden knock-out slaan"*. Geraadpleegd op 23 november 2021, van https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20210910_93568831
- Hetherington, M. J. (1998). The political relevance of political trust. *American Political Science Review*, 92(4), 791-808.
- Hibbing, J. R., & Theiss-Morse, E. (1995). *Congress as public enemy: Public attitudes toward American political institutions*. Cambridge University Press.
- Hopmann, D. N., Vliegthart, R., & Maier, J. (2018). The effects of tone, focus, and incivility in election debates. *Journal of Elections, Public Opinion and Parties*, 28(3), 283-306.
- Johnson, T. (2016, 16 augustus). A plea for civility in politics. *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/2016/08/17/opinion/a-plea-for-civility-in-politics.html>
- Levi, M., & Stoker, L. (2000). Political trust and trustworthiness. *Annual review of political science*, 3(1), 475-507.
- Maisel, L. S. (2012). The negative consequences of uncivil political discourse. *PS: Political Science & Politics*, 45(3), 405-411.
- Marien, S., & Hooghe, M. (2011). Does political trust matter? An empirical investigation into the relation between political trust and support for law compliance. *European Journal of Political Research*, 50(2), 267-291.
- Miller, A. H., & Listhaug, O. (1990). Political parties and confidence in government: A comparison of Norway, Sweden and the United States. *British journal of political science*, 20(3), 357-386.

- Miller, G. R. (1980). Persuasion: new directions in theory and research. In M. E. Roloff & G. R. Miller (Eds.), *On being persuaded: some basic distinctions* (pp. 11-28). Sage.
- Mölders, C., & Van Quaquebeke, N. (2017). When and how politicians' disrespect affects voters' trust in the political system: The roles of social judgments and category prototypicality. *Journal of Applied Social Psychology, 47*(9), 515-527.
- Montanaro, D. (2018, 1 november). Poll: Nearly 4 in 5 voters concerned incivility will lead to violence. *NPR*. <https://www.npr.org/2018/11/01/662730647/poll-nearly-4-in-5-voters-concerned-incivility-will-lead-to-violence?t=1573059972968%20on%20November%206,%202019>
- Mutz, D. C. (2006). *Hearing the other side: Deliberative versus participatory democracy*. Cambridge University Press.
- Mutz, D. C. (2007). Effects of “in-your-face” television discourse on perceptions of a legitimate opposition. *American Political Science Review, 101*(4), 621-635.
- Mutz, D. C. (2015). *In-your-face politics*. Princeton University Press.
- Mutz, D. C., & Reeves, B. (2005). The new videomalaise: Effects of televised incivility on political trust. *American Political Science Review, 99*(1), 1-15.
- Mutz, D. C., Sniderman, P., & Brody, R. (1996). Political persuasion: The birth of a field of study. In D. C. Mutz, P. Sniderman, & R. Brody (Eds.), *Political Persuasion and Attitude Change* (pp. 1-14). University of Michigan Press.
- Obama, B. (2016, 10 February). *Remarks by the president in address to the Illinois General Assembly*. <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2016/02/10/remarks-president-address-illinois-general-assembly>
- Petty, R. E., & Cacioppo, J. T. (1986). The elaboration likelihood model of persuasion. In *Communication and persuasion* (pp. 124-192). Springer.
- PRRI. (2010). *Americans Say Elections More Negative than Past, Lack of Civility as Major Problem*. <https://www.prrri.org/research/americans-say-elections-more-negative-than-past-lack-of-civility-as-major-problem/>
- Quealy, K. (2021, 20 januari). *The Complete List of Trump's Twitter Insults (2015–2021)*. The New York Times. Geraadpleegd op 7 augustus 2022, van <https://www.nytimes.com/interactive/2021/01/19/upshot/trump-complete-insult-list.html>

- Rega, R., & Marchetti, R. (2021). The strategic use of incivility in contemporary politics. The case of the 2018 Italian general election on Facebook. *The Communication Review*, 24(2), 107-132.
- Scherer, C. R., & Sagarin, B. J. (2006). Indecent influence: The positive effects of obscenity on persuasion. *Social Influence*, 1(2), 138-146.
- Segers, F. (2019). *Weyts (N-VA) en Rzoska (Groen) zijn het eens: "De dienstverlening van De Lijn is niet goed"*. <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2019/05/23/weyts-en-rzokas-zijn-het-eens-de-dienstverlening-van-de-de-lij/>
- Shea, D. M., Kovacs, M. S., Brod, M., Janocsko, K., Lacombe, M., & Shafranke, R. (2010). *Nastiness, name-calling and negativity: The Allegheny College Survey of Civility and Compromise in American Politics*. Allegheny College.
- Skytte, R. (2021). Dimensions of elite partisan polarization: Disentangling the effects of incivility and issue polarization. *British journal of political science*, 51(4), 1457-1475.
- Sobieraj, S., & Berry, J. M. (2011). From incivility to outrage: Political discourse in blogs, talk radio, and cable news. *Political Communication*, 28(1), 19-41.
- Strachan, J. C., & Wolf, M. R. (2012). Political civility: Introduction to political civility. *PS-Political Science & Politics*, 45(3), 401-404.
- Stryker, R., Conway, B. A., & Danielson, J. T. (2016). What is political incivility? *Communication Monographs*, 83(4), 535-556.
- Sydnor, E. (2018). Platforms for incivility: Examining perceptions across different media formats. *Political Communication*, 35(1), 97-116.
- Turper, S., & Aarts, K. (2017). Political trust and sophistication: Taking measurement seriously. *Social indicators research*, 130(1), 415-434.
- Ulbig, S. G., & Funk, C. L. (1999). Conflict avoidance and political participation. *Political Behavior*, 21(3), 265-282.
- Van der Meer, T., & Dekker, P. (2011). Trustworthy states, trusting citizens? A multilevel study into objective and subjective determinants of political trust. In S. Zmerli & M. Hooghe (Eds.), *Political trust. Why context matters* (pp. 95-116). ECPR Press.
- Verba, S., & Almond, G. (1963). *The civic culture*. Princeton University Press.

Weber Shandwick, KRC Research, & Powell Tate. (2013). Civility in America 2013.

[https://www.webershandwick.com/uploads/news/files/Civility in America 2013 Executive Summary.pdf](https://www.webershandwick.com/uploads/news/files/Civility_in_America_2013_Executive_Summary.pdf)

7 Bijlagen

7.1 Bijlage 1: verdeling respondenten

Conditie	Aantal	Percentage
Mr. Verlaeken <i>uncivil</i>	162	25,7
Mr. Denauw <i>uncivil</i>	154	24,1
Beide politici <i>uncivil</i>	149	23,3
<i>Civil</i> groep (controlegroep)	165	25,8
Totaal	630	100

7.2 Bijlage 2: vragenlijst

Beste deelnemer,

Hartelijk dank voor uw deelname aan dit onderzoek van het UA Burgerpanel! Met deze vragenlijst doen we onderzoek naar debatten over het rekeningrijden tussen twee politici. Het invullen van de vragenlijst duurt 10 à 15 minuten, en er zijn geen juiste of foute antwoorden.

Het is belangrijk om te melden dat u halverwege de vragenlijst gevraagd zal worden om een kort debat te beluisteren. Daarom is het van belang dat u het geluid van uw smartphone of computer aanzet. U kunt de vragenlijst op elk moment sluiten en op een ander moment verder zetten (als u bv. niet in de mogelijkheid bent om het geluid van uw apparaat aan te zetten).

Als u deelneemt aan het onderzoek, erkent u de volgende elementen:

- Alle informatie die u ons geeft, zal enkel gebruikt worden voor wetenschappelijke doeleinden;
- Uw deelname aan het onderzoek is vrijwillig;
- U kan op elk moment ervoor kiezen om uw deelname (definitief) stop te zetten;
- U kan op elk moment het invullen van de vragenlijst staken om op een later moment verder te gaan;
- De antwoorden die u geeft, zullen vertrouwelijk worden behandeld;
- Over de resultaten van dit onderzoek zal enkel op een geanonimiseerde wijze worden gerapporteerd.

Voor vragen kunt u contact opnemen met burgerpanel@uantwerpen.be

Alvast bedankt voor uw tijd en voor het invullen van de vragenlijst!

- Ja, ik neem vrijwillig deel aan dit onderzoek
- Nee, ik wens niet deel te nemen aan dit onderzoek

Wat is uw geslacht?

- Man
- Vrouw
- Anders

Hoe oud bent u?

18 jaar ▼

Hoeveel bedrijfswagens heeft uw huishouden?

- Mijn huishouden heeft 1 bedrijfswagen
- Mijn huishouden heeft meerdere bedrijfswagens
- Mijn huishouden heeft geen bedrijfswagen

En hoeveel persoonlijke wagens heeft uw huishouden?

- Mijn huishouden heeft 1 persoonlijke wagen
- Mijn huishouden heeft meerdere persoonlijke wagens
- Mijn huishouden heeft geen persoonlijke wagen

We zijn geïnteresseerd in uw mening over rekeningrijden. Met rekeningrijden bedoelen we het feit dat automobilisten belast worden op het gebruik in plaats van op het bezit van een auto. Rekeningrijden belast wagengebruik op basis van de afgelegde kilometers, milieukeurmerken van het voertuig, de plaats en het tijdstip van de verplaatsing. Andere namen voor rekeningrijden zijn slimme kilometerheffing, kilometerprijs of wegbeprijzing.

Gelieve de vragen aandachtig te lezen en eerlijk te antwoorden.

Gelieve op de volgende stellingen aan te geven in welke mate u het eens of oneens bent.

	Helemaal oneens	Oneens	Eerder oneens	Neutraal	Eerder eens	Eens	Helemaal eens
Ik vind dat de verkeersbelastingen op die manier geïnd moeten worden dat wie meer rijdt ook meer belasting moet betalen (i.p.v. een vast bedrag per maand of per jaar te betalen).	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vind dat wie met een vervuilde wagen rijdt, ook meer belastingen moet betalen.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vind rekeningrijden een slechte manier om verkeersbelastingen te innen.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vind dat buitenlandse chauffeurs die op onze wegen rijden ook wegenbelasting moeten betalen.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vind dat de verkeersbelasting moet geïnd worden op basis van gebruik van je auto i.p.v. op bezit van een auto.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vind dat het huidige belastingsysteem, met een vaste belasting per auto, behouden moet blijven.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

U zult zo dadelijk een radiodebat tussen twee Vlaamse parlementsleden te horen krijgen. Het onderwerp van het debat is rekeningrijden*. Gelieve uw **geluid van uw apparaat aan te zetten** en aandachtig te luisteren naar het debat. Na afloop van het debat zullen we u terug vragen naar uw mening.

*Het rekeningrijden belast automobilisten op het gebruik in plaats van op het bezit van een auto. Rekeningrijden belast wagengebruik op basis van de afgelegde kilometers, milieukeurmerken van het voertuig, de plaats en het tijdstip van de verplaatsing. Andere namen voor rekeningrijden zijn slimme kilometerheffing, kilometerprijs of wegbeprijzing.

Eerst zou ik u enkele vragen willen stellen over mr. Denauw. Dat is de politicus die **tegen** het rekeningrijden pleitte en als **eerste** in het debat aan het woord kwam. In welke mate bent u het eens met volgende stellingen?

	Helemaal oneens	Oneens	Eerder oneens	Neutraal	Eerder eens	Eens	Helemaal eens
Ik vond de argumenten van mr. Denauw overtuigend.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mr. Denauw is een politicus die ik kan vertrouwen.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik zou het standpunt van mr. Denauw verdedigen in een discussie met vrienden.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik kan me vinden in het standpunt dat mr. Denauw verdedigt.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik denk dat mr. Denauw mijn vertrouwen in hem zou beschamen.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vind mr. Denauw een goede politicus.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik heb het gevoel dat mr. Denauw mij goed vertegenwoordigt in het parlement.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vertrouw mr. Denauw erin dat hij goed werk verricht.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Nu zou ik u enkele vragen willen stellen over mr. Verlaeken. Dat is de politicus die **vóór** het rekeningrijden pleitte en als **tweede** in het debat aan het woord kwam. In welke mate bent u het eens met volgende stellingen?

	Helemaal oneens	Oneens	Eerder oneens	Neutraal	Eerder eens	Eens	Helemaal eens
Mr. Verlaeken is een politicus die ik kan vertrouwen.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik zou het standpunt van mr. Verlaeken verdedigen in een discussie met vrienden.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vond de argumenten van mr. Verlaeken overtuigend.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik kan me vinden in het standpunt dat mr. Verlaeken verdedigt.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik denk dat mr. Verlaeken mijn vertrouwen in hem zou beschamen.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik heb het gevoel dat mr. Verlaeken mij goed vertegenwoordigt in het parlement.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vind mr. Verlaeken geen goede politicus.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vertrouw mr. Verlaeken erin dat hij goed werk verricht.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

In welke mate hebt u vertrouwen in volgende instellingen?

	Helemaal geen vertrouwen	Geen vertrouwen	Weinig vertrouwen	Neutraal	Vertrouwen	Veel vertrouwen	Heel veel vertrouwen
Het Vlaams parlement	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Het Federaal parlement	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
De Vlaamse politieke partijen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Het Europees parlement	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
De Vlaamse politici	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

In welke mate vond u volgende politici respectvol?

	Helemaal niet respectvol	Niet respectvol	Eerder niet respectvol	Neutraal	Eerder respectvol	Respectvol	Heel respectvol
Mr. Denauw, de politicus die tegen het rekeningrijden pleitte en als eerste aan het woord kwam.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mr. Verlaeken, de politicus die vóór het rekeningrijden pleitte en als tweede aan het woord kwam.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

De vragenlijst zit erop. Hartelijk bedankt voor uw deelname aan dit onderzoek.

We willen graag nog even uw aandacht vragen voor een belangrijke mededeling. Het debat dat u te horen kreeg was fictief en ingesproken door stemacteurs. Mr. Denauw en mr. Verlaeken zijn dus fictieve namen en zijn geen Vlaamse parlementsleden.

Het doel van het onderzoek was om te achterhalen hoe onrespectvol taalgebruik door politici het vertrouwen in de politiek, en de overtuigingskracht van een boodschap, beïnvloedt. Sommige respondenten kregen een debat te horen waarin beide politici onrespectvol debatteerden. Anderen hoorden een debat waarin één, of geen van beide politici onrespectvol debatteerde. We willen onderzoeken of dat effect heeft op de evaluatie van de politicus in kwestie.

Om beïnvloeding van uw antwoorden te voorkomen, kon u op voorhand niet over het volledige doel van het onderzoek ingelicht worden.

Na afloop van dit onderzoek zult u een mail ontvangen met de voornaamste resultaten van dit onderzoek. Hierbij wordt er uiteraard geen koppeling gemaakt met het invullen van de vragenlijst en de antwoorden die u gaf op de vragen. Uw antwoorden zijn volledig anoniem. Eventuele opmerkingen kan u achterlaten in het tekstvak hieronder.

Vergeet niet om de survey af te sluiten door op de pijl rechtsonder te klikken.

7.3 Bijlage 3: Stimulusmateriaal

Via volgende link kunnen alle debatten die in deze thesis werden voorgelegd aan de respondenten worden beluisterd:

<https://drive.google.com/drive/folders/1Omb2d4eeRJ5srmxqZpOybHcsx8jJkF6r?usp=sharing>

7.4 Bijlage 4: manipulation check

7.4.1 Manipulation check 1

Aan de respondenten werd gevraagd in welke mate ze mr. Verlaeken, de politicus die voor het rekeningrijden pleitte, beschaafd vonden (in de survey werd beschaafd geoperationaliseerd als respectvol (omdat beschaafd mogelijks een te abstract begrip zou kunnen zijn)). Hieronder staan de resultaten in de kruistabel weergegeven. Uit de kruistabel blijkt dat de manipulaties gewerkt hebben. De respondenten hebben duidelijk de manipulaties ervaren.

Gepercipieerde beschaafdheid van mr. Verlaeken	Percentage respondenten conditie 1: beschaafd debat	Percentage respondenten conditie 2: beide politici onbeschaafd	Percentage respondenten conditie 3: Verlaeken onbeschaafd	Percentage respondenten conditie 4: mr. Denauw onbeschaafd
Helemaal niet beschaafd	3%	24,8%	24,7%	3,2%
Niet beschaafd	1,2%	19,5%	24,7%	1,3%
Eerder niet beschaafd	6,1%	21,5%	21,6%	7,1%
Neutraal	30,9%	16,8%	14,8%	22,7%
Eerder beschaafd	37,6%	14,8%	10,5%	41,6%
Beschaafd	18,2%	2,7%	3,1%	19,5%
Heel beschaafd	3,0%	0,0%	0,6%	4,5%

7.4.2 Manipulation check 2

Deze keer werd er aan de respondenten gevraagd in welke mate ze mr. Denauw, de politicus die tegen het rekeningrijden pleitte, beschaafd vonden (in de survey werd beschaafd geoperationaliseerd als respectvol (omdat beschaafd mogelijks een te abstract begrip zou kunnen zijn)). Hieronder staan de resultaten in de kruistabel weergegeven. Opnieuw suggereert de kruistabel dat de manipulaties gewerkt hebben.

Gepercipieerde beschaafdheid van mr. Denauw	Percentage respondenten conditie 1: beschaafd debat	Percentage respondenten conditie 2: beide politici onbeschaafd	Percentage respondenten conditie 3: mr. Verlaeken onbeschaafd	Percentage respondenten conditie 4: mr. Denauw onbeschaafd
Helemaal niet beschaafd	1,8%	31,5%	3,7%	26,0%
Niet beschaafd	7,9%	32,2%	9,9%	24,0%
Eerder niet beschaafd	15,8%	20,1%	17,9%	26,0%
Neutraal	37,6%	10,1%	27,8%	16,2%
Eerder beschaafd	22,4%	4,0%	25,3%	3,9%
Beschaafd	12,1%	1,3%	11,1%	1,3%
Heel beschaafd	2,4%	0,7%	4,3%	2,6%

7.5 Bijlage 5: betrouwbaarheid schalen (Cronbach's alpha)

Schaal	Cronbach's alpha
Standpunt rekeningrijden respondent	,838
Vertrouwen in mr. Verlaeken	,859
Vertrouwen in mr. Denauw	,829
Vertrouwen in politieke instellingen	,851
Overtuigingskracht mr. Verlaeken	,860
Overtuigingskracht mr. Denauw	,922

7.6 Bijlage 6: verklaring op eer

Verklaring op Eer

Ik, ondergetekende, aanvaard de volgende voorwaarden en bepalingen van deze verklaring:

In het kader van het uitvoeren van mijn masterproef aan de Universiteit Antwerpen (UAntwerpen) binnen de faculteit Sociale Wetenschappen, zal ik toegang krijgen tot (technische en andere) informatie van UAntwerpen en/of derde partijen, in geschreven, elektronische, mondelinge, visuele of eender welke andere vorm, met inbegrip van (maar niet beperkt tot) documenten, kennis, data, tekeningen, foto's, filmmateriaal, modellen en materialen. Deze informatie wordt gezamenlijk met informatie voortkomend uit het door mij uitgevoerde onderzoek beschouwd als 'Vertrouwelijke Informatie'.

Ik zal de Vertrouwelijke Informatie uitsluitend aanwenden voor het uitvoeren van het onderzoek in kader van mijn studies binnen UAntwerpen. Ik zal:

- a) de Vertrouwelijke Informatie voor geen enkele andere doelstelling gebruiken;
- b) de Vertrouwelijke Informatie niet zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van UAntwerpen op directe of indirecte wijze publiek maken of aan derden bekendmaken.
- c) De Vertrouwelijke Informatie noch geheel noch gedeeltelijk reproduceren.

Aangezien ik bij de creatie van de onderzoeksresultaten in het kader van mijn studies bij UAntwerpen, beroep doe op universitaire middelen en faciliteiten, draag ik hierbij de vermogensrechten van mijn onderzoek over aan Universiteit Antwerpen.

Voor de uitvoering van mijn werk verbind ik mij ertoe om alle onderzoeksdata en ideeën niet vrij te geven tenzij met uitdrukkelijke toestemming van mijn promotor(en).

Na de beëindiging van mijn masterproef zal ik alle verkregen Vertrouwelijke Informatie en kopieën daarvan, die nog in mijn bezit zouden zijn, aan UAntwerpen terugbezorgen.

Naam: Joren Van Nieuwenborgh
Adres: Jan Frans Gellyncklaan 153, 2540 Hove
Geboortedatum en -plaats: 15/05/2000 Montrel

Datum: 16/08/2022

Handtekening: